Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

СССР

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-нэз гарана | № 261 (15884) | 1981 оной ноябриин 14, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

ЖАХЫН ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ

...жэлэй ошохо бүри гүрэнэймнай промышленна пред-...[illegible], барилга, колхоз болон совхозууд оньhон техникэ ба-...[illegible], арга хүсэ ехэтэй, орёо хүндэ болоно. Тэдэнэй хүр-...[illegible]гэнөөр саашадаа хүгжэлтэ ажахын хүтэлбэрилэг-...оролдосотой hайн хүдэлмэриhөө, бэлэдхэл шадаба-...нилээд дулдыдадаг гээшэ. Тиимэhээ манай парти...н хүтэлбэрилэгшые шэлэн олохо, hурган хүмүү-...асуудалда анхаралаа ехээр хандуулна.

...нөөнэй ажахын хүтэлбэрилэгшэ үйлэдбэриин на-...техническэ үндэhэ hуурине, тэрэнэй эмхидхэл бо-...экономикые гүнзэгыгөөр мэдэхэ, ажалай үндэр бү-...болон продукциин шанарай түлөө тэмсэхэ онол...уудые хэрэглэжэ шадаха, мүн мэргэжэлээ эрхимээр...нгээ хажуугаар үзэл сурталай, политическэ талаар бэлэдхэлтэй, хүн зоной дунда хүдэлмэрилжэ шада-...йха ёhотой» гэжэ КПСС-эй XXVI съезд дээрэ тэм-...дээ hэн.

...мунис партинмнай анхарал оролдолгоор ажахые...ар hайнаар хүтэлбэрилдэг тоогүй олон хүтэлбэри-...д орон доторнай урган гараа. Владимир Ильич Ле-...үгөөр хэлэбэл, эдэмнай бодото эмхидхэлшэд, ухаа-...е, ажал хүдэлмэридөө шадамар бэрхэшье хүнүүд

...ти болон арад зонойнгоо этигэл найдабарида ха-...тайгаар хандадаг, хүндэтэй, нэрэтэй солотой бо-...хүтэлбэрилэгшэд манайшье республикын предпри-...организаци, колхоз, совхозуудта үсөөн бэшэ. Тэдэ-...зарим нэгэнэй нэрые дурдаа hаа, Улаан-Үдын шэлэй...й директор А. И. Богданов, Улаан-Үдын нарин сэм-...комбинадай директор, Социалис Ажалай Герой К. П. ...ан, «Теплоприбор» заводой директор В. Б. Ни-...модо болбосоруулгын комбинадай директор А. П. ...ро, Хяагтын районой Ранжуровай нэрэмжэтэ кол-...түрүүлэгшэ А. Н. Соковиков, Түнхэнэй районой...эй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ А. С. Ириче-...Зэнгын районой Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой ди-...р В. Г. Жалсанов болон бусад болоно.

...хүтэлбэрилэгшэд ажахыдаа байгаа арга боломжо-...е зүбөөр хэрэглэхэ эрхэ байдал олгожо, коллекти-...э хүсэ шадалые шадамараар элсүүлэн, промышлен-...он хүдөө ажахын продукци гаргаха түсэб, уялгануу-...эл бүри амжалтатайгаар дүүргүүлнэ. Тус коллекти-...КПСС-эй XXVI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдээр...даhан зорилгонуудые хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ та-...бодото хэмжээнүүдые хараалаад, арбан нэгэдэхи та-...жэлэй түрүүшын жэлдэ эршэтэй hайнаар хүдэлжэ бай-

...ажахын хүтэлбэрилэгшэ бухэнэй урда холын хараатай...үүсхэл оролдолго ехэтэйгээр хүдэлхэ гэhэн зорил-...партиин XXVI съезд табяа. Тиихэдээ тэдэнэр шэнэ...түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхын, үйлэдбэриин...үрэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхын, продукциин ша-...найжаруулхын, бага гаргашатайгаар продукци ехээр...түлөө оролдохо зорилготой. Хараалhан түсэб, аба-...уялга дүүргэлгэ хүтэлбэрилэгшын нангин уялга...ушартай. Гэбэшье республикадамнай түсэб, уялга-...а дүүргэдэггүй олон предприяти, организаци, кол-...совхозууд үшөөл дайралдаhаар.

...ет сасагай үедэ манай орон дотор эрдэм бэлиг...рэ, оньhон техникэ хүгжөө, хүн бухэн бэшэгтэй, ...улитай болоо. Иимэ эрхэ байдалда ехэшье, бага-...коллективэй хүтэлбэрилэгшэ байха гээшэ харюусал-...шье, хүндэтэйшье хэрэг. Энээнээ эрхим hайнаар...ын тула тэдэнэр бэлэдхэл hайнтай, бүгэдэнhөө...э ехээр мэдэхэ ёhотой. Тиимэhээл ажахын хүтэл-...гшэд ходо hуража, мэргэжэл шадабаря дээшэ-...э, хүтэлбэрилхы хүдэлмэриин эди шэди гүнзэгыгөөр...ха байха уялгатай.

...эдбэри хүтэлбэрилгые ганса захиргаан, заабариин...р гаспэдраар бүтээхэеэ зарим нэгэшүүл забдадаг. Энэ...үрүү гээшэ. Дүй дүршэл ехэтэй, шадамар бэрхэ хү-...рилэгшэд шухала шиидхэбэри абажа, харюусалгатай...бэелүүлхынгээ урда хамта хүдэлдэг нүхэдтэй, мэр-...эд болон туhалагшадтай, партийна, профсоюзай, ...молой организацинуудтай, бухы коллективтэйгээ зүб-...г. Энэнь ехэ hайшаалтай. Иигэжэ хамтаараа хэлсэжэ, ...зээ ойлголсожо, аха захаяа хүндэлжэ хүдэлдэг кол-...эй ажал хэрэг хододоо урагшатай байдаг.

...ажахын хүтэлбэрилэгшэ ажал хүдэлмэреэ үйлэдбэриин...алаар хизаарлаха ёhогүй. Тэрэ коллективэйнгээ хүн...й байра байдалаар hонирхохо, ажал хүдэлмэриинь...дхэхын түлөө оролдохо, хүндэ байдалда ороо hаань, ...ын арга бэдэрхэ зэргэтэй. Зарим нэгэ хүтэлбэри-...эд өөрынгөө мэдэлдэ байгаа хүнүүдэй хэдэг хүдэлмэ-...ь асуухаhаа ондоо, ажалайнгаа hүүлдэ сүлөөтэй са-...айшан гэжэ үнгэргэнэб, клуб, театрта ошоно гү, үхи-...нь саад, яслида ябана гү, hургуулидаа хэр hуранаб...hонирхохогүй ушарнуудые үзүүлдэг.

...тэлбэрилэгшэд нэн түрүүн хүмүүжүүлэгшэ байха уял-...гэhэн эрилтэ партимнай табина. Тэдэнэр ажалшадай...а ябуулагдажа байгаа нийтэ-политическэ, ойлгуулам-...хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаха, тэдэнэй урда...элидхэл ходо уншажа, хөөрэлдөө үнгэргэжэ байха...тай юм.

...рбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэл дүүрэхэ...өөд байна. Предприяти, организаци, колхоз, совхо-...й хүтэлбэрилэгшэд байгша онойнгоо түсэб, уялга-...ые заабол дүүргэхын тула шухала хэмжээнүүдые аба-...рилготой. Тиихэдэ хүдөө нютагта малай үбэлжэлгэ, ха-...тарилгада бэлэдхэл ябажа байна. Тиимэhээ малай...жэлгэ эмхитэйгээр үнгэргэхэ, нийтын мал гарзада...лхагүй, гүрэндэ hү, мяха, үндэгэ худалдаха энэ жэ-...ээ, шэнэ жэлэй түрүүшын хахадай түсэб, уялгануудые...лхын тула шанга тэмсэл эрхилхэ болоно.

...анай парти ажахын хүтэлбэрилэгшэдhээ ганса даажа...а участогайнгаа тала хараад байнгүй, ороной, гүрэн...н аша туhые нэн түрүүлэн сахиха гэhэн эрилтэ таби-...гүрэнэй, нийтын зөөри гамнаха, хүдэлмэридэ, ажабай-...а дайралдадаг дутуу дунданuудтай эбсэшэгүй тэмсэл...шүүмжэлэл, өөрыгөө шүүмжэлгэ хүндэлхэ, дэлгэрүүл-...эргэтэй.

...артиин, арад зоной хэрэгэй түлөө бухы хүсэ шадалаа...хайргүй тэмсэдэг шадамар бэрхэ хүтэлбэрилэгшэдые...о, hургаха, хүмүүжүүлхэ гээшэ партийна организаци-...й, комитедүүдэй шухалын шухала хэрэг болоно. Энэ...ажалай зүбөөр шиидхэлгэhээ КПСС-эй XXVI съездын...н зорилгонуудай амжалтатайгаар дүүргэлтэ дулды-...болоно.

ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ЗҮБЛӨӨН

...арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй республиканска...өөн Улаан-Үдэдэ уржадэр үнгэрбэ. «КПСС-эй XXVI...ын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар арадай гэ-...лэй эмхи зургаануудай болон hургуулинуудай баг-...арай коллективүүдэй гол зорилгонууд» гэhэн элид-...Буряадай АССР-эй гэгээрэлэй министр **П. Ф. Барда-...в** хэбэ.

...лидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ арадай депутадуудай Улаан-...н городской Соведэй гүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй...ые даагша **Н. А. Чубаров**, Хурамхаанай районой...нэй дунда hургуулиин директор **А. Н. Делбонова**, ...н-Үдын хүдэлмэришэн залуушуулай 5-дахи hургуу-...н директор **Н. М. Золтоев**, Зэдын райгүйсэдкомой ара-...гэгээрэлэй таhагые даагша **Э. П. Табинаев**, Хэжэнгын...hургуулиин директор **Д. Г. Баяртуев** болон бусад...алажа, үгэ хэлэhэн байна.

...КПСС-эй обкомой эрдэмэй болон hуралсалай зургаа-...ай таhагые даагша **Л. Я. Похосоев** зүблөөн дээрэ үгэ...жэ, hургуулинуудай хүдэлмэриин шанарыень саашаа...дээшэлүүлхэ асуудалнуудта онсо анхарал хандуул-...байна.

...КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ...аар хэмжээ ябуулганууд зүблөөнэй түгэсхэлдэ бата-...лан абтаа.

Б. ДЫМБРЫЛОВА.

Республикымнай ажалай үдэр

ҮГЭДӨӨ ЭЗЭН

Манай совхозой нэгэдэхи отделениин ахалагша хонишон КПСС-эй гэшүүн Георгий Мархаевич Бимбаев жэл бүри ажалдаа үндэр дүнгүүдые түйладаг юм. Дүршэлтэй хонишон ажахы соогоо эгээл түрүүлэн томодхогдоhон бригада даажа абаа hэн. Тэрэ гэр бүлөөрөө мянга гаран эхэ хонидые харууhална. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ зуун хониин бүриhөө 100,4 хурьга түлжүүлээ, хониин бүриhөө 3,84 килограмм нооhо хайшалаа. Иигэжэ Георгий Мархаевич районойнгоо зуутанай зэргэдэ дахинаа гараа. Эдэ үдэрнүүдтэ энэ түйлаhан амжалтаяа бүри батадхан, ерэхэ жэлдэ үшөө үндэр дүн түйлахын түлөө туха сүлөөгүй ажаллажа ябана.

Г. М. Бимбаев энэ жэлэй үбэлжэлгэдэ эртүүр бэлдэжэ, түгэс бэлэн угтаа hэн. Хонидойнгоо, хурьгадайнгаа байрануудые үни хада дулаалаа, хото хорёогоо hэльбэн заhаа. Үбhэнэйнь хорёо соо үбэлжэлгын үедэ элбэг хүрэхэ тэжээл нөөсэлэгдэнхэй. Жэл бүри тэрэ гэр бүлөөрөө звено болоод, үбhэ бэлэдхэдэг заншалтай юм. Харууhалжа байhан хонидынь тобир тарган. Хониёо үрэжүүлхэ хүдэлмэреэ богони болзорто, эмхитэйгээр үнгэргөө.

Совхозоймнай түрүү хонишон 1982 ондо үндэр социалис уялга абаад, тэрэнээ бэелүүлхын хойноhоо хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлжэ байна. Тэрэ хэлэhэн үгэдөө хүрэхэл байха.

Н. ЛАМХАНОВ,
Хориин районой Үдын совхозой парткомой секретарь.

Улаан-Үдын вагонно депоодо хориин долоон жэл соо вагон шалгагшаар коммунис ажалай ударник Александр Евдокимович Колбасенко хүдэлнэ. Тэрэнэй вагон бэлэдхэдэг пункт дээрэ поезд түргэн аргаар шалгагдана. Хүдэлмэридэнь гомдол байдаггүй. Энээнэй бага бэшэ ашань Александр Евдокимовичай байха.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: вагон шалгагша А. Е. Колбасенко.

М. СУТУРИНАЙ фото.

ЕРЭХЭ ЖЭЛЭЙ УРГАСАДА

Эдэ үдэрнүүдтэ Хонхолын үргэн ехэ таряалан хүбэн сагаан хүнжэлөөр хушагданхай, дууран hажана. Теэд эндэхи таряалангай эзэд алтан шаргал шэниисээ амбаартаа үнихэн оруулаашье hаа, hанаа амархан гэртээ hуужа байгаагүй, харин ерэхэ жэлэйнгээ ургаса абахын түлөө ээлжээтэ ажалдаа хамсыгаа шуужа оробо.

КПСС-эй райкомой болон райгүйсэдкомой шиидхэбэреэр октябриин 15-hаа декабриин 15 болотор сабшалан, таряалангай үрэжэл hайжаруулха талаар габшагай ажалай хоёр hара район дотор соносхогдоо. Тиигэжэ ажахы бүхэндэ оньhожоруулагдамал тусхай отрядууд байгуулагдаад, хүдэлмэреэ эхилбэ. Тэрэ тоодо Хонхолын «Искра» колхоздо иимэ ажал эршэмтэйгээр ябуулагдана.

—Манай иишэ саhан эртүүр ороо hэн. Тиигээдшье hаянай ехээр хүйтэршэбэ. Тиибэ яабашье отряднай яhала hайнаар ажаллана,—гэжэ колхозой партбюрогой секретарь Владимир Геннадьевич Яковлев хөөрэнэ.

Даб дээрэ тус ажахы луго-мелиоративна отрядтаа тиимэ олон трактор үгэхэ аргагүй байшоо. Юундэб гэхэдэ, мөөртэй ехэнхи тракторнуудынь холоhоо hолоомо шэрэхэ хүдэлмэридэ хабаадуулагдана. Колхозой механизаторнууд энэ тон харюусалгатай ажалда олоороо хабаадаhаар. Тиимэhээ мүнөө Хонхолын таряалан дээрэ наг шэбхэ гаргаха хүдэлмэридэ хоёр «Беларусь», хүсэ ехэтэй хоёр К-700, мүн нэгэ С-100, ДТ-75 М тракторнууд табигданхай.

Механизаторнууд ажахынгаа «Юбилейный» гэдэг hүнэй фермын хажууда бүри халуун намар байхада обоолhон наг шэбхээ 5—6 модоной газартахи хартаабхын полидо зөөнэд.

—Юрэдөө ажалнай тиимэ муугаар ябана гэжэ хэлэхээр бэшэ. Нэгэдэхеэр, зөөхэ газарнай яhала холо, тиигэжэ харгыдаа бага бэшэ саг гээнэбди. Хоёрдохёор, газаа хүйтэн байжа, ажалдамнай hаад ушаруулна,—гэжэ колхозой дүршэлтэй механизатор Леонид Иванович Червяков хэлээ hэн.

Мүн 20 жэлэй туршада булад хүлэг жолоодожо ябаhан Кирилл Михайлович Козлов нүхэрөө дэмжэн:

—Шадаха зэргээрээ оролдожол байнабди. Леонид Иванович бидэ хоёр хүрэшэhэн обоо шэбхэ буталжа, тракторай тэргэ дээрэ ашадаг ажалтайбди. Манай гэмээр удаарhан гү, али миин байха ушар оройдоо байгаагүй,—гэбэ.

Нээрээшье, ерэhэн лэ «Беларусь» гү, али томо гэгшын «Кировец» тракторай түмэр тэргэнүүд угаа түргөөр шэбхээр ашагдаад лэ орхино. Эндэ трактористнар Василий Демидович Мальцев, Михаил Яковлевич Трофимов гэгшэд hайнаар ажаллажа, үдэрэйнгөө нормо үлүүлэн дүүргэнэ.

Колхозой лугомелиоративна отрядай механизаторнууд ерэхэ жэлдэ үндэр баян ургаса абаха тушаа бүхы hаналаа табижа, урагшатай hайнаар ажаллана. Тэдэнэр даб дээрээ 2 мянга шахуу тонно наг шэбхэ полидо гаргадаг байна. Габшагай ажалай хоёр hарын туршада тус ажахын таряашад 9 мянган тонно энэ сэнтэй үтэгжүүлгэ гаргахаар хараална.

В. ШИРДАРМАЕВ.
Мухар-Шэбэрэй район.

ЗУНАЙХИhАА ДУТУУГҮЙГӨӨР

Баргажанай-Адагай загаhанай комбинадай коллектив Агууехэ Октябриин социалис революциин 64 жэлэй ойе hайн үрэ дүнгүүдээр угтаад, энэ жэлэй түсэб болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысөө шэнэ эршэтэйгээр дэлгэрүүлбэ. Тус коллектив загаhа бариха 10 hарын түсэб 111,1 процент, консервэ гаргаха даабаряа 100,9 процент, мүн загаhанай бэшэ продукци гаргаха түсэбөө 350,4 процент дүүргэhэн байна.

Комбинадай коллективэй түйлаhан амжалта бэлэхэнээр олдоо бэшэ даа. Эндэ цех бүхэнэй оруулhан хубита тон ехэ. Нэн түрүүн загаhа баригшадай шэн габьяата ажал дурдаха хэрэгтэй. Жэшээлхэдэ, Е. Н. Селивановай бригада түсэбэй ёhоор 530 центнер загаhа бариха аад, тэрэнээ холо үлүүлжэ, 1158 центнертэ хүргэhэн байха юм. Тиихэдэ А. М. Ильин, В. П. Бурдуковский гэгшэдэй бригаданууд баhал урагшатай ажаллажа байнхай.

Тэрэшэлэн консервнэ цехэй хүдэлмэрилэгшэдшье хэлэhэн үгэдөө хүрэжэ, абаhан социалис уялгануудаа амжалтатай дүүргээ. В. Е. Малыгина, А. С. Селиванова, А. С. Осипова, А. И. Зиновьева болон бусад үдэр бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэжэ, хододоо hайн үрэ дүн түйлана.

Комбинадай партийна, профсоюзай болон комсомолой организацинууд арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулна. Тэрэшэлэн мүрысэгшэдэй ямаршье hаадгүйгөөр ажаллаха эрхэ байдал тогтоохо, илагшадые урмашуулха талаар ехэ оролдолго гаргана.

Н. ТОРОМОВ.

РСФСР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

Хүдэлмэриин эмхидхэлые саашадань hайжаруулха, парти, правительствын тогтоолнуудые бэелүүлхын түлөө хиналтые шангадхаха тухай, документнүүдые бэлдэлгые hайжаруулха тухай, мүн КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдhээ, съезд дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэhэн элидхэлhээ уламжалан гараhан зорилгонуудай үндэhөөр ажалшадай бэшэгүүдтэ бүри анхаралтайгаар хандадаг болохо тухай асуудалнуудаар автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй аппарадай, хизаарнууд болон областьнуудай гүйсэдхэхэ комитедүүдэй, Москва, Ленинград хотонуудай гүйсэдхэхэ комитедүүдэй хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй, мүн РСФСР-эй министерствэнүүдэй, албан зургаануудай, түбэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн ноябриин 11-дэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведтэ болобо.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо В. П. Орлов зүблөөн дээрэ үгэ хэлээ.

(ТАСС).

ШУХАЛА АСУУДАЛ ЗҮБШЭГДЭБЭ

РСФСР-эй «Знание» бүлгэмэй VII съездые 1982 оной май hарада зарлаха гэhэн шиидхэбэрине бүлгэмэй правлениин ноябриин 11-дэ Москвада болоhон пленум баталан абаба.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдэй, нүхэр Л. И. Брежневэй захяа заабаринуудай үндэhөөр эрдэм мэдэсэ нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ арга онолнуудые наринжуулан hайжаруулха харгы замууд зүбшэн хэлсэгдэhэн байна.

Экономическа, социальна, политическэ ба хүмүүжүүлгын зорилгонуудые бэелүүлгэтэй нягта холбоотойгоор партиин хуралдаанай документнүүдые, материалнуудые ойлгуулха талаар республикын лекторнууд ехэ хүдэлмэри ябуулна гэжэ тэмдэглэгдээ. Марксистско-ленинскэ теориин, КПСС-эй дотоодын болон гадаадын политикые, үйлэдбэриин түрүү дүй дүршэлые, эрдэм, техникын түйлалтануудые нэбтэрүүлгын асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдаа.

Бүлэг лекцинүүд, нийтын политическэ уншалганууд, тематическа үдэшэнүүд, аман үгын журналнууд, үгэ булялдаата хөөрэлдөөнүүд, асуудал ба харюутай үдэшэнүүд ажалшадай дунда үргэнөөр hайшаагдадаг болонхой гэжэ пленум дээрэ тэмдэглэгдэбэ. Арадай университедүүд үргэнөөр хүгжөөгдэжэ байнхай.

Пленумдэ хабаадагшад хүдэлмэриингөө дүй дүршэлые халан абалсаа, лекционно пропаганда эмхидхэлгэдэ, тэрэнэй удха шанарые hайжаруулгада ушарhан дутуу дунданuудые шэнжэлээ, ашаг үрэ болон шанарыень дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые хараалаа.

(ТАСС).

ЭРДЭМТЭДЭЙ ҮҮРГЭ

Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахаhаа орёо шухала асуудал байхагүй. СССР-эй Наукануудай академиин президиумэй дэргэдэхи Философиин семинарнуудай Центральна Соведэй заседани ноябриин 11-дэ боложо, милитаристнуудай харата муухай түсэбүүдые зайсуулан сарахын түлөө тэмсэлдэ эрдэмтэдэй ямар үүргэ дүүргэхэ байhан тухай асуудалые зүбшэн хэлсэбэ.

«Врачнууд ядерна дайнай аюулые сарахын түлөө» Совет комитедэй түрүүлэгшэ академик Е. И. Чазов элидхэл хэхэдээ, КПСС-эй XXVI съезд дээрэ найруулагдаhан Эб найрамдалта программые бодото дээрэнь бэелүүлжэ байhан тухай хөөрэбэ. hүүлэй арбан жэлэй турша соо совет эрдэм наукын түлөөлэгшэд эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй бүхэдэлхэйн конгресстэ, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохын, шахардуу байдалые hуларуулхын түлөө бүхэдэлхэйн конференцидэ, эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй бүхэдэлхэйн хуралдаанда, мүн уласхоорондын бусад уулзалгануудта эдэбхитэйгээр хабаадалсаhан байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Элдэб оронуудай эрдэмтэдэй харилсаан дэлхэй дээрэхи оршон байдалда hайнаар нүлөөлнэ.

Академигууд Ю. А. Овчинников, П. Н. Федосеев, Е. К. Федоров, Г. М. Примаков болон бусад заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, термоядерна дайнай уршаг түбэгүүдые элирхэлэн харуулалгада, тэрэнэй хойшолонгууд тухай дэлхэйн олоннитэдэ мэдээсэхэ хэрэгтэ эрдэмтэдэй үүргын улам дээшэлжэ байhан тухай мэдүүлбэ. Эб найрамдалта программые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула тэдэнэрhээ дулдыдаhан бүхы юумэ хэхыень заседанида хабаадагшад оронойнгоо эрдэмтэдые уряалаа.

(ТАСС).

АЖАЛАЙ ВАХТЫН ДҮНГҮҮД

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Республикын ажабайдалай гайхамшагта hайндэртэ — Д. Сүхэ-Баатар түрүүтэй Монголой революционернүүдтэй В. И. Ленинэй түүхэтэ уулзалгын, РСФСР-эй ба МНР-эй хоорондо хани харилсаа байгуулха тухай хэлсээндэ гар табилгын 60 жэлэй ойдо зорюулагдаhан габшагай ажалай вахтын дүнгүүд эндэ соголологдобо.

Монголой Профсоюзуудай Центральна Соведтэ ТАСС-ай корреспондентдэ мэдээсэhэнэй ёhоор, ойн баярай урда тээ дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй үедэ ажалша коллективүүд долоодохи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбүүдые болзорhоонь урид дүүргэлгэдэ шэнэ амжалта түйлаhан байна. Габшагай вахтын үдэрнүүдтэ ажалай бүтээсэ нилээд дээшэлээ, продукциин шанар hайжаруулагдаа. Энэ үе соо hайн шанартай эдлэл хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгэ 11 шахуу процентээр ургаба. 70 миллион тугригай продукци түсэбhөө гадуур үйлэдбэрилэгдөө.

Ашагта малтамал шанаржуулгын «Эрдэнэт» гэжэ комбинадай, «Монголсовцветмет» нэгэдэлэй, арhа элдэдэг, бударгаг предприятинуудай, ниислэлэй модо болбосоруулгын комбинадай коллективүүд социалис мүрысөөнэй манлайда дабшана.

Республикын хүдөө ажахын ажалшад ороной ажабайдалай түүхэтэ hайндэрнүүдые ажалай бэлэгүүдээр угтаба. Эдэнэр 9 миллионhоо дээшэ үхэр мал үсхэбэрилөө, 340 мянга шахуу тонно гэхэ гү, али нёдондо жэлэйхиhээ hураггүй ехэ таряа хуряагаа.

(ТАСС).

ДҮЙ ДҮРШЭЛ ДЭМЖЭХЭ

Эрдэм, техникын түйлалтануудые, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые хүдөө ажахын үйлэдбэридэ нэбтэрүүлhэнэй ашаар Башкирай АССР-эй колхозууд гүрэндэ ороохо худалдаха арбадахи табан жэлэйнгээ түсэбые үлүүлэн дүүргэhэн байгаа. Колхозуудай Бүхэроссиин соведэй заседани ноябриин 12-то Москвада боложо, автономито республикын таряашадай дүй дүршэлые зүбшэн хэлсэhэн, hайшааhан байгаа.

Башкирай колхозой үйлэдбэри эрдэм наукатай нягта холбоотой байhаараа онсо шэнжэтэй юм гэжэ тэмдэглэгдэбэ. Эндэ туршалгын-жэшээтэ ажахынууд байгуулагдажа, тэдэнэй полинууд болон фермэнүүд олонхи научна эмхи зургаануудта өөрсэ янзын туршалгын полигонууд, лабораторинууд болонхой. Эндэ туршагдаhан, шалгагдаhан шэнэ зүйлнүүд автономито республикын бусад колхозуудта нэбтэрүүлэгдэнэ. Эдэ ажахынуудай үндэhэ hуури дээрэ колхозуудай түрүүлэгшэнэр болон мэргэжэлтэдтэ зорюулагдаhан түрүү дүй дүршэлэй семинарнууд, hургуулинууд эмхидхэгдэhэн байна.

Башкирай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын институт үйлэдбэридэ научна шэнжэлгэнүүдые нэбтэрүүлдэг юм.

Гэбэшье эрдэм, техникын түйлалтануудые, түрүү дүй дүршэлые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ хүдэлмэридэ дутуу дунданууд, хэрэглэгдээгүй арга нөөсэнүүд бии байна гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ. Тэдэниие хэрэглэлгэ Башкирай эрдэмтэдэй ба таряашадай хамтын хүсэлэл оролдолгонуудые элсүүлхэ зорилготой.

Волгоградска областиин колхозууд хоорондын барилгын хүдэлмэри заседани дээрэ шэнжэлэгдээ. Ушарынь юуб гэхэдэ, республикын хүдөөгэй барилгын түрүү эмхинүүдэй дүй дүршэл үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнэгүй бшуу. Элирүүлэгдэhэн дутуу дунданuудые усадхаха талаар тодорхой хэмжээнүүдые совет хараалба.

Колхозуудай Бүхэроссиин соведэй түрүүлэгшэ, РСФСР-эй хүдөө ажахын министр Л. Я. Флорентьев заседани дээрэ үгэ хэлээ.

КПСС-эй ЦК-гай хүдөө ажахын таhагые даагшын орлогшо И. К. Капустян соведэй хүдэлмэридэ хабаадаhан байна.

(ТАСС).

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй УКАЗ

НҮХЭР М. М. ГАСЬКОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Партийна, профсоюзна болон комсомолой организацинуудта улаан саг соо аша үрэтэйгөөр ажаллаhанайнь түлөө, түрэhөөр 60 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, КПСС-эй Буряадай обкомой таhагые даагша Гаськов Михаил Михайловичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.
Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной ноябриин 11.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй УКАЗ

ХОРИИН 1-дэхи ДУНДА hУРГУУЛИИЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Залуу үетэниие hургаха, коммунис ёhоор хүмүүжүүлхэ талаар түйлаhан амжалтануудайнь түлөө, байгуулагдаhаар 175 жэлэйнь ойтой дашарамдуулан, **Хориин 1-дэхи дунда hургуулиие** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.
Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной ноябриин 11.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй УКАЗ

НҮХЭД Т. П. АНУФРИЕВАДА, Ц. Ц. ЦЫБАНОВАДА БУРЯАДАЙ АССР-эй hУРГУУЛИНУУДАЙ ГАБЬЯАТА БАГША ГЭhЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Арадай гэгээрэлэй талаар габьяатай байhанайнь түлөө Буряадай АССР-эй hургуулинуудай габьяата багша гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Ануфриева Тамара Петровнада — Хориин 1-дэхи дунда hургуулиин багша.

Цыбанова Цыцык Цыреновнада — Хориин 1-дэхи дунда hургуулиин багша.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.
Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной ноябриин 11.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ: ТООСООН БА҇ ҺУНГАЛТА

ТОБШОЛОЛ ХЭХЭЭР БОЛОО

Оронгын совхозой коммунистнуудай хамтын суглаан болож үнгэрөө. Эндэ тоосоото үедэ партбюрогой ябуулһан хүдэлмэриин дүн зүбшэн хэлсэгдээ. Суглаан заагдаһан сагтаа эхилээ, коммунистнуудай ерэсэшье һайн байгаа гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Партбюрогой секретарь Ч. Л. Ринчиновэй суглаан дээрэ хэһэн тоосоото элидхэлые эндэ сугларһан коммунистнууд ехэ анхаралтайгаар шагнаа. Партийна организациин ажал ябуулга тухай, совхозой байдал тухай элидхэлшэ дэлгэрэнгыгээр тогтоһон байха юм. Тиихэдээ ажахын коммунистнууд, коллектив бүхы дээрэ КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэб болон социалис уялгануудые бэелүүлхын тула тоосоото үедэ ехэ оролдолго гаргана гэжэ тэрэ хэлээ.

Һүүлэй арбан жэлэй туршада Оронгын совхозой таряанай ургаса тон бирагүй байгаа һэн. Харин энэ жэлдэ яһала һайнаар ургажа, 28 мянга гаран центнер орооһо таряа сохижо абанхай. Иигэжэ ерэхэ жэлэй тарилгада бардам хүрэхэ хүрэнгын үрэһэ сэбэрлэжэ амбаартаа хааһан, малдаа эдюулхын тула ехэ ороохо таһалһан зэргэтэй. Нёдондонойхидо орходоо нилээд горитой үбһэн сабшагдаа, силос болон сенаж дарагдаа гээшэ. Гектар бүриһөө дунда зэргээр 23 центнер ургаса хуряажа, хамтадаа 26 мянга гаран центнер үбһэ һурилэнхэй байна.

Урда жэлнүүдэйхидэ орходоо һү һаалиин фермэнүүдэй коллективүүд һайнаар хүдэлөө гэжэ хэлэхэ шухала. Һү абалга нёдондоной энэ үеынхитэй жэшэхэдэ, 1400 центнерээр дээшэлээ. Мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэбые совхоз дүүргэнхэй. Энээнтэй хамта мал үсхэбэрилхэ даабари үлүүлэгдээд байна.

Сагай уларилай хэды орёо, бэрхэшээлтэй байбашье һаань, совхозой олонхи малшад, механизаторнууд, овощ ургуулагшад үнинэй амжагдаагүй үрэ дүн туйлаһан солотой.

Гэхэтэй хамта элидхэл соо хэлэгдэһэнэй, суглаан дээрэ үгэ хэлэгшэдэй тэмдэглэһэнэй ёһоор, совхозой партбюро тоосоото үедэ һанаһанда хүрэмөөр хүдэлжэ шадаагүй байһаниинь элирнэ. Совхозой үйлэдбэриин һалбари бүхэнине ашаг үрэтэй болгохо талаар хүдэлмэри һулаар ябуулагдаа, коммунист бүхэнэй, мэргэжэлтэдэй, дунда шатын хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалга дээшэлүүлхэ хэрэгтэ анхарал багаар хандуулагдаа. Тэрээнтэй хамта политико-хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ дутагдалнууд үзэгдэһөөр. Партийна болон ажалай журам эбдэгшэдтэ шанга эрилтэ табигданагүй. Энээнһээ уламжалан, үйлэдбэриин түсэб дүүргэхэгүй, архидаха гэхэ мэтын хуули ёһондо таарахагүй ябадалнууд ушарна.

Коммунист В. П. Собенниковой хүтэлбэрилдэг хоёрдохи отделениин механизаторнууд хабарай тарилгын хүдэлмэрине ехэ гээгдэлдэ оруулһан, шанар муутайгаар хэһэн байха юм. Хэнэйшье мэдэһээр, хангалтагүй иимэ хүдэлмэриин хойшолон үйлэдбэридэ түбэг татана, ургаса дээшэлүүлхэ арга олгоногүй бшуу. Мал ажал эрхилхэ хэрэгтэ ехэ дутагдал бии. Энэ жэлдэ зуун эхэ мал бүхэнһөө оройдоо 57 тугал, 50 хурьган түлжүүлэгдээд байна. Энэ ушар ниитын адууһа малай тоо толгой олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэ һаад ушаруулһан зэргэтэй.

Коммунист бүхэн хадаа ажалайшье, журамайшье талаар дээдын үльгэр жэшээ харуулха уялгатай. Иимэ эрилтэ КПСС-эй Устав соо эли тодоор бэшэгдэнхэй. Совхозой олон коммунистнууд өөһэдынгөө үмэнэхи партийна уялгые үнэн сэхээр, нэрэ солодоо хүрэмөөр бэелүүлнэ. КПСС-эй гэшүүн Н. Б. Санжиев ахалагша хонишоноор ажаллана. Тэрэ хусануудые харууһалдаг юм. Тиихэ зуураа дааһан малаа тарган тобироор харууһална. Гадна сабшалан даажа абанхай. Тэндээ түхэреэн жэл соо хүдэлнэ. Энэ жэл Зүүн-Оронгын үбһэшэдэй звено (нүхэр Санжиевай даадаг) найма мянга гаран центнер үбһэ сабшажа абаа гэхэ гү, али даабаряа 145 процент дүүргээ һэн.

Тугалшан Ц-Д. А. Жамбалова, механизатор А. Г. Цыремпилов, хонишод П-Д. Ц. Доржиев ба Е. П-Д. Лубсанова, мелиоратор Д. Ц-Н. Мункуев, шофёр И. С. Омоктуев, ахамад агроном С. М. Монхоев, тракторна бригадын бригадир Б. Д. Запханов болон бусад олон коммунистнууд дааһан хэрэгтээ тон харюусалгатайгаар, эзэн ёһоор хандана, совхозой үйлэдбэрине хүгжөөхэ хэрэгтэ хубитаяа һанаһанда хүрэмөөр оруулна, бусад нүхэдтөө эрхим жэшээ харуулан хүдэлнэ.

Жэшээнь, Ц-Д. А. Жамбалова жара наһаяа дабаһан коммунист. Гэбэшье тэрэ тугал харууһалһан зандаа. Эрхим үрэ дүн туйладагаараа һайшаал магтаалда хүртэжэл ябадаг. Тиихэ зуураа Цыбик-Дари Атановна хоёрдохи фермын партийна бүлэгые хүтэлбэрилнэ. Залуу тугалшадые хүмүүжүүлхэ, ажалдань дүршүүлхэ асуудалда саг үргэлжын анхарал хандуулдаг юм. Иигэжэ түрүү зэргэдэ ябаха, ниитын хэрэгтэ эдэбхитэй хабаадаха үүргээ эрхимээр бэелүүлжэ ябадаг коммунистнууд энэ ажахын үйлэдбэриин участок бүхэндэ олон.

Гэбэшье даан хэрэгтээ хайша хэрэгээр хандадаг, партиин Уставай эрилтэнүүдые дүүргэдэггүй коммунистнуудай эхин парторганизацида ушардаг байһаниинь гэмшэлтэй. Энэ суглаан дээрэ КПСС-эй гэшүүд С. А. Еранский, Д. Б. Норбоев, С. И. Быков, Д. Б. Раднаев, В. М. Собенников болон бусад хэдэн нүхэд шанга шүүмжэлэлдэ хүртөө. Тэдэнэр энээнһээ бодото тобшолол хэхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

Ниитын адууһа малай үүлтэр һайжаруулжа, ашаг шэмыень арьбадхаха хүдэлмэри энэ совхоздо хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Гадна малые элдэб үбшэнһөө һэргылхэ, аргаламжын хэмжээн абтанагүй. Тиигэжэ малай олоороо гарзалха ябадал үзэгдэһөөр. Энэ ушарта мал ажалай мэргэжэлтэд коммунистнууд ахамад ветврач Ш. Г. Гармаев, олон жэлдэ ахамад зоотехнигээр хүдэлһэн Д. Б. Норбоев гэгшэдэй ехэ зэмэтэй байһыень коммунистнууд нюур сахингүй шүүмжэлээ. Тэдэнэй харюусалгагүй хүдэлмэри хадаа совхоздо горитой хохидол үзүүлээ гээшэ. Түл даншье үсөөнөөр абтана. Гарза ехэ.

Партбюро эдэ мэргэжэлтэдтэ шанга эрилтэ табижа шадаагүй гэжэ хамтын суглаан тодорхойлоо.

Политическэ болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин байдал суглаан дээрэ яһала шэнжэлэгдээ, дутуу дундануудынь элирхэйлэгдээ, саашадаа бэелүүлэгдэхэ зорилгонууд тодорхойлогдоо гэжэ хэлэмээр. Энэ талаар совхозой ахамад зоотехник Б. Е. Доржиевай, ахалагша хонишон П-Д. Ц. Доржиевай, сельсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ М. К. Калёных, ахамад агроном С. М. Монхоев, экономист М. В. Соломатина, отделениие эрхилэгшэ В. П. Собенников, мелиоратор Д. Ц-Н. Мункуев болон бусадай хэлэһэн үгэнүүд соо тодорхойгоор тэмдэглэгдээ.

Тоосоото һунгалтын суглаанай хүдэлмэридэ КПСС-эй Улаан-Үдын райкомой нэгэдэхи секретарь П. А. Горбунов хабаадажа, ажахын коммунистнуудай урда үгэ хэлээ.

А. НАГАСЛАЕВ.

ХҮНДЭТЭ ШАХТЁР СОЛОТОЙ

Задарюун багжагар бэетэй, түбшэн даруу абаритай энэ хүбүүн минии анхарал үнихэнэй татагша һэн. Теэд эгээл түрүүшынхеэ би Баир Раднаевтай 1977 ондо уулзаһан хүм. Тиихэдэ тэрэ партиин гэшүүндэ кандидадаар абтажа байгаа һэн. Ажал хүдэлмэри, ажабайдал, һуралсал, ерээдүйн бодолнууд тухайнь нилээд удаан хөөрэлдөө һэмди.

Бүри тиихэдэ Баир Раднаев ажал, ажабайдал тухай өөрын тодо һанамжатай, холын хараатай. эрид сэхэ эрмэлзэлтэй хүн гэжэ ойлгохоор байгаа һэн. Тэрэ үедэ Баир Раднаевай хүдэлдэг участогай хүдэлмэри нилээд урагшатүйдөөд байгаа. Оньһон түхеэрэлгэнүүдэй эбдэрхэ ушарнууд олон һэн. Энээн тухай хөөрэлдэхэдөө, Баир Раднаев имагтал ажалай журамай һула, хүн бүхэнэй өөр өөрынгөө ажалда хайхарамжагүйгөөр хандадаг ушарые тэмдэглээ бэлэй.

Баир Раднаев манай шахтада 1968 ондо ерэһэн юм. Түрүүшын үедэ бүхэлэлгын материалнуудые ашаалан участоггта абаашадаг хүдэлмэришэнэй туһалагшаар хүдэлөө. Ажал гээшэ хаанашье хүндэтэй гэһэн ёһо гуримаар Баир хододоо оролдон хүдэлдэг һэн. Гэбэшье шулуун нүүрһэнэй урасхал дамжуулһан конвейерэй хажуугаар гарахадаа, заатагүй тогтожо, һонирхон харадаг байгаа. Удаань лава соо оробо. Шулуун нүүрһэнэй малтагдажа байһан газарта ороод, хүсэтэ задарюун хүнүүдэй хүдэлхые харахадаа, эндэл минии хүдэлхэ газар гээд хүбүүн зосоогоо шиидэһэн байха.

Шулуун нүүрһэ малтаха гээшэ тиимэшье хүнгэн ажал бэшэ. Эндэ нилээд ехэ оролдолго, эрмэлзэл, һургуули хэрэгтэй. 1969 ондо Баир Раднаев ажаллажа ябаад, тусхай курса дүүргэжэ, сэбэрлэлгын забойдо хүдэлхэеэ ороо һэн. Хэдыхэн сагай үнгэрөөд байхада, Баир дахинаа һураха гэжэ шиидэбэ. Юуб гэхэдэ, шахтада хэрэглэгдэдэг оньһон техникые гүйсэд мэдэнгүй, амжалтатайгаар хүдэлхын аргагүй гээд тэрэ ойлгоо бшуу.

Мүнөө Баир Лубсанович Раднаев нүүрһэ малталгын мэргэжэл, оньһон техникэ гүйсэд шудаланхай шахтёр болонхой. Газар доро хүдэлхэдөө, гансал өөрынгөө урдахиие мэдээд ябаха бэшэ, мүн нүхэр ёһоор бэе бэедээ туһалха шухала. Ганса өөрынгөө халаанай ажалай бүтээсэ харахагүй, мүн хойто халаандаа ажалайнь эрхэ байдал бэлдэхэ хэрэгтэй. Халаанууд онсо ондоошье һаа, бригадань нэгэл комплексно бшуу.

Коммунист Баир Лубсанович Раднаевай оролдосото ажал олон удаа тэмдэглэгдэһэн байха юм. Баир Раднаев «Ажалай габьяагай түлөө» медаляар, «Хүндэтэ шахтер» гэһэн тэмдэгээр шагнагданхай. Тэрэнэй хүдэлдэг хоёрдохи участогай коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлые эрхим амжалтануудаар уттаа һэн. Тиин энэ жэлэй арбан һара соо тус коллектив түсэбһөө гадуур дүрбэн мянган тонно шулуун нүүрһэ олзоборилһон байна.

Энэ амжалта ганса хүнэй эдэбхи оролдолгоор туйлагдана гэхын аргагүй. Эндэ мүн лэ дүршэл шадабаряар баян хүдэлмэришэд, эрхим мэргэжэлтэд олон юм. Тэдэнэй тоодо участогай начальник Евгений Федорович Тодоренко, бригадир Григорий Ильич Каленых, нүүрһэнэй комбайнай машинистнууд Д. П. Копоков, И. И. Сальников, В. Б. Копосов, Г. П. Конюков, шахтёрнууд В. И. Черпигов, В. В. Петров болон бусад олониие нэрлэлтэй. Бултанайнь лэ хамтын оролдолгоор, эдэбхи үүсхэлээр хүшэр амжалтануудынь туйлагдажа, коллективэйнь нэрэ хүндэ үргэгдэнэ бшуу.

Г. ГОРБАТЕНКО,
«Гусиноозёрская» шахтын мастер.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Б. Л. Раднаев.
Н. КОРОБЧЕНКЫН фото.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭ[…]

ХҮН БҮХЭНДЭ ХҮРЭ[…]

КПСС-эй XXVI съездын табиһан асари ехэ зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ партийна эхин организацинуудай үүргэ тон харюусалгатай юм. Эдэнэйл оролдолгоһоо ороноймнай экономическа хүсэ шадал шүлдыдаха байна бшуу.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэлгэ хадаа коллектив бүхэнэй гол зорилго болоно. Тиимэһээ ойлгууламжын хүдэлмэриин эдэбхитэд коллективэйнгээ ажал хэрэгүүдтэ улам хүсэтэйгөөр нүлөөлжэ, бүхы шэнэ, түрүү онол аргануудые дэмжэн нэбтэрүүлжэ, социалис мүрысөөнэй үүргые улам дээшэлүүлхые оролдохо ёһотой. Энэ талаар Улаан-Үдын оньһожоруулагдамал шэлэй заводой партийна организаци ехэ хүдэлмэри ябуулна.

Заводой партийна, комсомолой политическэ ба экономическа һуралсалай һургуули, семинарнууд партиин үзэл сурталые нэбтэрүүлгын ёһотой түбүүд болонхой. Хэшээл бүхэндэ партиин политикын гол шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэжэ, шагнагшадай бэлэдхэл, юрэнхы соёл болбосорол улам баяжажа байдаг.

Энээнэй ашаар шэлэй заводойхид шэнэ табан жэлээ нилээд амжалтатайгаар эхилэнхэй. Жэшээнь, пропагандистнууд Л. Д. Айзин, В. А. Орлов, Е. С. Божедомов, В. Н. Курмаев гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг марксизм-ленинизмын үндэһэ һууриин һургуулинууд һайн хүдэлнэ. Шагнагшад А. Б. Будаева О. Ф. Мусировская хоёр 1981 онойнгоо түсэбые болзорһоонь урид—октябриин 7-до дүүргэхэ үүсхэл гаргаа һэн. С. А. Красовская арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ даабарине 4,5 жэл соо дүүргэхэ уялга абаба. С. Ц. Бальжинов байгша табан жэлдэ бригадынгаа бүридэл һэлгэнгүй хүдэлхөөр шиидэһэн тухайгаа мэдүүлбэ. Тиихэдэ шагнагшад Р. С. Хамгушкеев, Н. А. Горяной, В. И. Серебренников, А. Н. Иванов эрхим уралан нарижуулагшад гэжэ суурхадаг.

1981 оной октябриин 1-дэ бүхы һургуули, семинарнуудта «Арад зонтоёо бата нэгэдэлтэй байхадаа, парти хүсэтэй. Партитаяа бата нэгэдэлтэй байхадаа, тэрэнэй хүтэлбэри доро ябахадаа, арад зон хүсэтэй» гэһэн темэтэй хэшээлнүүд үнгэрбэ. Пропагандистнууд, заводой директорэй орлогшонор В. А. Орлов, И. М. Чипизубов, инженер-технолог Т. И. Алексеева манай обществын ажабайдалда КПСС-эй хүтэлбэрилхы үүргын айхабтар ехэ удха шанарые тайлбарилха зуураа плакат, диаграмма, фильм гэхэ мэтэнүүдые хэрэглэһэнэй, заводой, республикын партийна организацинуудай ажабайдалһаа зохихо жэшээнүүдые дурадхаһанай үндэһөөр олониитэ зонтой партиин харилсаа холбооие бэхижүүлгын шухала байһые харуулжа шадаа. Тэрэшэлэн ажал ябуулгын ленинскэ онол аргануудые батадхан, улам нарижуулха тухай, хараалагдаһан зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө үндэр харюусалгатайгаар коммунистнуудые, бүхы кадрнуудые хүмүүжүүлхэ тухай партиин үдэр бүри табижа байһан анхарал оролдолгые пропагандистнууд онсолон тэмдэглэһэн байна.

Лекционно пропаганда дэлгэрүүлхэ талаар хэмжээнүүдые партийна комитедэй абаһанай эсэстэ элидхэлшэд, политинформаторнууд, агитаторнуудай бүлэгэй ажал ябуулга һуралгүй эдэбхижэв. Шухала асуудалнуудта зорюулагдаһан ниитэ полит-үдэрнүүд заншалта болонхой. 1981 оной сентябриин 16-да «Алмалта, арьбалалта, гээлтэ хоролтонуудтай тэмсэл—түсэбтэ табан жэлэй нөөсэ баялиг» гэһэн темээр ниитэ полит-үдэр үнгэрөө һэн.

«Знание» бүлгэмэй эхин организациин лекторнууд С. Ф. Фабричев, А. Т. Мурзиненко, В. М. Попов, Б. А. Лев, М. Е. Потапова, К. И. Семёнов, Е. С. Божедомов, В. В. Кондрашов цехүүдтэ КПСС-эй XXVI съездын материалнуудаар 40 гаран лекци уншаһан байха […] рэшэлэн партиин с[…] шиидхэбэринүүдые та[…]лан дэлгэрүүлхэ хэрэ[…]дэ һургуулинуудай э[…] «Знание» бүлгэмэй р[…] организациин лектор[…]ритой хубита оруулна[…]лэбэл, ВСТИ-гэй доцен[…] номическа эрдэмэй […]дат Е. В. Николаева, […]гэй доцент, түүхын э[…] кандидат В. Д. М[…] БГПИ-гэй доцент, түү[…]дэмэй кандидат Т. Б. […]молов гэгшэд болоно.

Заводой ажалша бү[…]лективүүдтэ саг […] ябуулагдадаг ниитэ[…]ческэ хүдэлмэриин […] үйлэдбэриин бүхы шата[…]та зохихо гурим ба[…]лагдажа эхилэнхэй. […]һайжаржа, хүнүүдэй […]салга дээшэлнэ. Үйлэд[…] хүтэлбэрилгэдэ, ажах[…]лэдбэриин болон соци[…] асуудалнуудые түсэбтэ[…]рөөр шиидхэлгын хатуу[…]га алмалта, арьбалалт[…]лөө тэмсэлдэ хүдэлмэ[…]шэд үргэнөөр хабаадуу[…]даг болонхой.

Алмалта, арьбалалты[…] лааршье заводой па[…] хэдэ хэдэн хэмжээ[…] хараалаанхай. Экономичес[…]ралсалда «Химгадалга-[…]мунис шэнжэ шанар», […]ша багатай эк[…]мик[…] һэн шэнэ курсануудые […]дой 900 ажалшад шу[…] эхилэнхэй. «Түүхэй […] түлишын-элшэ хүсэнэй […] бусад материальна […]нүүдые алмаха, мүн тэ[…]гамтай зүбөөр хэрэгл[…]лаар хүдэлмэри шанга[…] тухай» КПСС-эй […] СССР-эй Министрнүүд[…]ведэй тогтоолой эрилт[…]тэй зохилдуулан, эдэ […]нуудай программа таб[…]хай.

Захиргаантай хамта […]дой партийна организац[…]номическа болон соци[…] зорилгонуудые шиидхэ[…]лаар ехэ хүдэлмэри яб[…] зохёохы ёһоор, эбтэй […] хүдэлмэрилхэдэ таатай […] байдал коллектив дото[…]галгада ехэ анхарал т[…]

1981 оной октябри[…]да КПСС-эй Советскэ […]мой бюро ажалшадай […] һуудаг газарта хүн зон[…]лөө сагые эмхидхэхэ т[…]шэлэй заводой пар[…] хүдэлмэрие хаража […] 10-дахи табан жэлэй […]шада үйлэдбэриин, гэ[…]рын, соёл болбосо[…] эрхэ байдал һайжар[…] талаар хэмжээнүүд […] бэелүүлэгдэжэ, байрын […] хүдэлмэришэдэй с[…] хубсаһа угааха тусхай […] спортивна зал, хүүгэдэй […] ашаглалгада үгтөө гэж[…]дэглээ һэн.

Соёлой байшан хада[…]вод болон микрорайон[…]торхи хүмүүжүүлгын […]мэриин түб болонхой, һайханай 11 кружогто […]водой 362 хүдэлмэ[…]шэ хабаададаг. 365 хү[…]гай дэргэдэхи арадай […]верситедтэ һурадаг. 14[…] һайн дүраараа уран […] нэгэдэлнүүдтэ хабаада[…]

Амжалта бүхэн кол[…] доторой эмхидхэлэй, […] сурталай, политическэ-[…]жүүлгын хүдэлмэрие […]лүүлхэ талаар партий[…]митедэй, цехэй орган[…]нуудай, партийна бү[…]дэй тусгаар шэглүүлэ[…] үдэр бүриин ажал яб[…]һаа эхитэй. Партийна […]салые, политическэ […]жүүлгын хүдэлмэрие […]жуулан һайжару[…] КПСС-эй XXVI съ[…] шиидхэбэринүүдһээ у[…]лан, үзэл сурталай […] ябуулгын олохон учас[…]дые шэнэдхэн хубил[…] тула заводой партком […] оролдолго гаргаха уш[…]

Илангаяа залуу[…] дунда, хүдэлмэришэнэй […]тын байрануудта, хүн […] ажаһуудаг газарта эр[…] хүмүүжүүлгын хүдэлм[…] анхарха шухала.

Партиин табиһан т[…] зорилгонуудые бэелү[…] хойноһоо Улаан-Үдын […] заводой партийна орга[…]ци бүхы арга нөөсэ[…] элсүүлэн тэмсэжэ, үше[…] амжалта туйлахань ла[…]

В. КНЯЗЬКИ[…]
КПСС-эй Совет[…]
райкомой пропага[…]
агитациин таһагые даа[…]
орло[…]

АЖАЛША ХҮНЭЙ АША ТУҺАДА

КПСС-эй XXVI съездын хараалһан совет арадай һуудал байдалые улам һайжаруулха программые бэелүүлгэдэ профсоюзууд ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Хүн тухай, тэрэнэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүд тухай хандуулагдадаг оролдолго профсоюзай гол анхаралда байдаг. Хүнүүдэй ажалай, ажаһуудалай өрхэ байдалые ба амаралтые һайжаруулха талаар профсоюзай эмхинүүдэй хүдэлмэри тухай ТАСС-ай корреспондентнүүд нигэжэ хөөрэнэ:

ХҮНДЭ ГАР АЖАЛ УСАДХАНА

Эрхүүгэй авиационно заводто хүдэлгэгдэжэ эхилһэн конвейерэй лини продукци бүри схээр бүтээдэг болохо, гадна хүндэ гар ажал усадхаха арга олгоо. Профсоюзуудай областной соведэй эмхидхэһэн «Гар ажал хорооххо талаар предприятинуудай хүдэлмэриин дүй дүршэл» гэһэн выставкэ энээн тухай, мүн бусад зорилгонууд тухай хөөрэнэ.

Ехэ мэргэжэл хэрэглэдэггүй, бар хүсэнэй хүндэ ажалые усадхаха гээшэ ганса экономическа бэшэ, мүн горитой социальна хойшолонгуудтай гэһэн партиин XXVI съездын заабарине Эрхүүгэй профсоюзай эмхинүүд ажал ябуулгын бодото программа мэтээр угтажа абаһан байна. Хэрбээ үнгэрһэн табан жэлдэ 22 мянган хүн гар ажалһаа сүлөөлэгдэһэн һаа, энэ табан жэлдэ тэрэниие хоёр дахин олошоруулхаар хараалагдана. Үйлэдбэрине автомадаар хангаха ба оньһожоруулха талаар шэнэ юумэ үүсхэгшэд ехэ юумэ хэнэ. Гар ажалаар хэгдэдэг хүдэлмэрие хороохо талаар эрхим дүнгүүдые туйлаһан промышленностиин, транспортын, барилгануудай коллективүүдые, уралан нарижуулагшад болон ухаалан зохёогшодые шагнаха шангуудые профсоюзуудай областной совет бии болгоо юм.

Эрхүү.

ЭДЭБХИ ҮҮСХЭЛ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ ШУХАЛА НҮХЭСЭЛ

Барановичай барилгын 25-дахи трестын хүдэлмэришэд хараалһан болзорһоо хоёр жэлээр урид шэнэ гэрнүүдтэ орожо толлобо. Үйлэдбэринигөө даабарине саг үргэлжэ үлүүлэн дүүргэхэ зуураа, предприяти өөһэдын гэр байра барилгада горитой мүнгэ һомолһон байна. Тиигэжэ 105 байратай гэр бодхоогдоо, үшөө нэгэ иимэ гэрэй һуури табигдаа. Тэрээнһээ гадна, республикын правительствын тогтоолтой зохилдуулан, түсэбһөө гадуур ашаглалгада тушаагдаһан байрануудай хахад хубииень хотын гүйсэдком барилгашадта үгэһэн байна.

Эдэ бүгэдэ коллективэй ажалай эдэбхи үүсхэлые дээшэлүүлхэ шухала түлхисэ болоо. Трест үйлэдбэриингөө даабарине саг үргэлжэ дүүргэдэг. Тэрэнэй ажахын тоосооной бүлта шахуу бригаданууд ниитэ нэгэн наряадаар хүдэлдэг юм.

Барановичи,
Брестскэ область.

ЭЛҮҮР ЭНХЫН РЕЙДНҮҮД

Эдэ үдэрнүүдтэ Молдавиин Реча тосхоной бүлэг медигүүд «Путь Ильича» совхозой бригадануудай полевой стануд, мастерскойнууд болон фермэнүүд дээрэ хүдэлнэ. Врачнуудай нүүдэл кабинедүүд эндэ асарагдаа. Элүүр энхын пунктын ба хүдеөгэй больницын мэргэжэлтэд таряашадай бэеын элүүрые шалгажа эхилээ. Гадна, тэдэнэр малшадай ба механизаторнуудай ажалай эрхэ байдалые шэнжэлнэ.

Үбшэниие саралга хадаа хүнүүдэй үбдэлгые үсөөрүүлхэ ба үйлэдбэри дээрэ гэнэ усал сараха талаар совхозой профсоюзай комитедэй хараалһан программын шухала хубинь болоно. Профсоюзай комитедэй хабаадалгатайгаар мастерскойнууд болон бригаданудта гэмэлтэлгэһээ һэргылхэ хэрэг һайжаруулагдаһан, ажаһуудалай таһалганууд, «түргэн туһаламжын» аптекэнүүд нэмэжэ түхеэрэгдэһэн, медпунктнууд байгуулагдаһан, бригаданудай столовонуудта диетическэ эдеэ хоол эмхидхэгдэдэг болоһон байна.

Хүнүүдтэ анхарал оролдолго хандуулдаг байһаниинь үйлэдбэриин хэрэгүүдтэ һайнаар нүлөөлнэ. «Путь Ильича» совхоз үрэһэ тарижа ургуулдаг республикын эрхим ажахы болоно. Мүнөө жэлдэ эндэ түсэблэгдэһэнһөө һураггүй ехэ үрэһэ хүрэнгэ суглуулагдаһан байна.

Рышканы,
Молдавиин ССР.

ПРОФСОЮЗАЙ ПУТЕВКООР

Москвагай станок бүтээлгын «Красный пролетарий» заводой санатори-профилакторидо эмнэлгын массажай кабинет нээгдэнхэй. Эндэ домто аршаанаар аргалдаг, физиотерапевтическэ отделени хүдэлдэг юм. Жэл бүри заводой санаторидо хэдэн мянган хүдэлмэришэд амаржа аргалуулдаг.

Заводой хүдэлмэришэд ороной элүүржүүлгын эрхим газарнуудта амарха арга боломжотой. Мүнөө жэлдэ профсоюзай комитет 500 гаран путевко хубаарилаа, тэдэнэй горитой хубинь хүнгэлэлтэтэй путевконууд байгаа. Түрүүшын ээлжээндэ ажалай болон дайнай ветерануудта, үйлэдбэриин түрүүшүүлдэ путевко үгтэдэг.

Гэр бүлөөрөө амарха гээшэ улам һайшаагдадаг болонхой. Энэ зундаа Москва шадарай ба Хара далайн эрье дэрэхи пансионадуудта хэдэн арбаад түрэлхид үхибүүдтэйгээ амарһан байна.

Жэл бүри Москвагай профсоюзуудай эмхинүүд амаралта эмхидхэлгэдэ 60 миллионһоо дээшэ түхэриг гаргашалдаг байха юм.

Москва.

МАГТААЛТА ЖОЛООШОД

Каменскын автотранспортна предприятиин тусхай бригада хэдэн жэл удаагүүр Тимлюйн цементын заводой горно цехые хангадаг юм. Коммунис ажалай энэ предприятиин известняк шэнэдхэн бутаргадаг фабрикада жолоошодой бригада хүсэтэ «КрАЗ», «БелАЗ» машинануудаар Таракановска карьерһээ шулуу зөөдэг байна.

Тэрэ бригадые Ажалай Улаан Тугай орденой кавалер А. И. Бирюлин арбан жэлэй турша соо хүтэлбэрилнэ. Энэ нүхэр Каменскын АТП-гэй эмхидхэгдэһэн сагһаа эндэ хүдэлдэг юм.

Энэ бригада хоёр дахин «Россин Федерациин автомобильна транспортын эрхим коллектив» гэжэ тэмдэглэгдэһэн байха. Мүн 1981 оной нэгэдэхи, хоёрдохи кварталай дүнгүүдээр Буряадай транспортна управлени соо нэгэдэхи һуури эзэлээ. Энэ жэлдэ Каменска АТП-гэй хоёрдохи автоколоннодо түсэблэгдэһэн бүхы ашаанай хахадыень шэрэхэ даабари А. И. Бирюлинэй бригадада үгтэнхэй. Тиин юһэн һарын турша соо энэ коммунис ажалай бригада түсэбһөө үлүү 134 мянган тонно арадай ажахын ашаа шэрэжэ, түсэбөө 15 мянган тонно-километрээр үлүүлбэ. Тиигэжэ тус бригада арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ түсэбые өөрынгөө заншалта һайндэр — Автомобильна транспортын хүдэлмэрилэгшэдэй үдэр дүүргэһэн байна. Энэ амжалта туйлаха хэрэгтэ жолоошод Иннокентий Илларионович Исаковский, Игорь Иванович Шулаев, Иван Николаевич Суворов гэгшэд шалгараа.

С. БОГУСЛАВСКИЙ.
«Байкальские огни» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

АЛАС ДҮРНЫН хизаарта

ТАСС-АЙ КОРРЕСПОНДЕНТНҮҮД МЭДЭЭСЭНЭ

МОДО УРАДХУУЛАГШАДАЙ ШЭНЭ МЭРГЭЖЭЛ

Хорско модо урадхуулдаг контородо баригдаһан шэнэ цехтэ промышленна аргаар технологическа зомгооһой үйлэдбэрилэгдэдэг болобо. Тэрэ жэлдээ тиимэшье ехэ бэшэ — 20 мянган кубометр технологическа зомгооһо үйлэдбэрилдэг байха юм. Гэбэшье энэнь предприятида тон шухала үйлэ хэрэг болоно. Юуб гэбэл, урдань хаягдадаг байһан доогуур сортын модые цех болбосоруулна бшуу.

Хабаровска хизаарта модоной кубометр бүхэниие ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ хараа шугам бэелүүлэгдэнэ гэжэ ТАСС-ай корреспондент тэмдэглэнэ. Гансал леспромхозууд бэшэ, мүн модоной үлөөдэһэнэй гарадаг бүхы предприятинууд технологическа зомгооһо үйлэдбэрилхэ машинануудаар хангагдадаг байна.

Мүнөө жэл хизаарта 2 миллионһоо үлүү кубометр муушаг сортын модо технологическа зомгооһо болгон болбосоруулхаар хараалагдана. Тэрээгээр модон плитэнүүдые, фурфурол, тэжээлэй дрожжо хэдэг юм.

Хабаровск.

БУЛТАНДА ҺАЙШААГДАДАГ КЛУБ

Партизанска ГРЭС-эй хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай ажабайдалда болоһон горитой ушар бүхэн Лозовый һууринай эхэнэрнүүдэй соведэй хабаадалгагүйгөөр үнгэрдэггүй юм. Тэрэнэй үүсхэлээр шэнэ ёһо заншалнуудай болон гэр бүлын һайндэрнүүдэй клуб эндэ эмхидхэгдэһэн байна гэжэ ТАСС-ай корреспондент дамжуулна.

Клубта нялха үхибүүндэ нэрэ үгэлгые баярай оршон байдалда тэмдэглэдэг юм. Олон үхибүүдтэй эхэнүүдэй һайндэрнүүд заншалта болонхой. Тэдэнэр бүхы бүлөөрөө һайндэртэ ерэдэг. Үнэр баян эхэнүүдтэ дуунууд зорюулагдадаг, дурасхаалай бэлэгүүд барюулагдадаг. Гэрэй эзэн эхэнэрнүүд эдеэ хоол бэлдэхэ талаар мүрысэдэг юм. Тэдэнэй гэр бүлынхид мүрысөөндэ үсөөн бэшэ ушарта хабаадалсадаг.

Эхэнэрнүүдэй совет баярай оршон байдалда хүбүүдые Совет Армида үдэшэдэг, үйлсэнүүдэй һайндэрнүүдые эмхидхэдэг. Партийна болон совет хүдэлмэрилэгшэд, дайнай ба ажалай ветеранууд, багшанар, врачнар лекци; хөөрэлдөөнүүдые хэдэг.

Тус клуб бултанда һайшаагдадаг. Тосхоной хэдэн зуугаад ажаһуугшад, илангаяа залуушуул олоороо эндэ ерэдэг. Тэдэнэртэ һайн һайхан зүбшэл заабаринуудые үгэдэг, гэрэй ажал эрхилхэ дүй дүршэлтэй тэдэниие танилсуулдаг юм.

Лозовый,
Примориин хизаар.

КАМЧАТКЫН НУУР СӨӨРЭМҮҮДЭЙ ШЭНЭ АЖАҺУУГШАД

Камчаткын дабһагүй уһатай нуур сөөрэмүүдтэ үнэтэ загаһа табижа үргэлжэлһөөр. Нарвын загаһа үсхэбэрилгын заводһоо хилмын жараахайнууд самолёдоор һая асарагдаа гэжэ ТАСС-ай корреспондент мэдээсэнэ.

Тэдэниие сэбэр уһатай тусхай полиэтилен мэшээгүүд соо хээд асархадань, удаан үргэлжэлһэн ниидэлгые яһала һайнаар тэсэжэ ерээ. Малкинай хиналтын пунктын бассейндэ табигдаһан жараахайнууд томо болоторoо ихтиологуудай харууһан доро байха юм. Һүүлдэ тэдэниие Камчаткын мүрэн руу таби ха.

Амарай сазан ба Обь мүрэнэй стерлядь загаһадые нютагжуулхын тулада хахад эрал асарагданхай. Эндэхи нуур сөөрэмүүд загаһанай тэжээлээр элбэг юм. Тиимэһээ жараахайнууд түргөөр томо болоно.

Петропавловск-Камчатский.

(ТАСС).

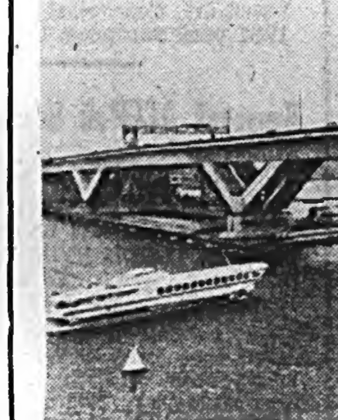

МОСКОВСКО ОБЛАСТЬ. «Мостотрест» нэгэдэлэй 18-дахи отрядай барилгашад ба хабсаргагшад Октябриин һайндэрые ажалай амжалтаар уттаа. Москва-Дубна трассын аман дээрэ Хлебниково гэжэ хадын хушуунай дэргэдэ хүүргэ —мүнөөнэй айхабтар орёо барилга хэгдэжэ байна. Энэ хүүргын утань 3 […]лометр, тэрэнэйнь 480 метрынь […] бетон зүйлнүүдээр бүтээгдэһэн уһан […]рэхи дуты юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хлебниково хү[…]най дэргэдэхи шэнэ хүүргэ.

ТАСС-ай фотохрони[…]

806 * ХОЛУУР СУУТА ХОРИИН ҺУРГУУЛИ * 1981

ХОРИИН 1-дэхи ДУНДА ҺУРГУУЛИИН АН-АН НЭЭГДЭҺЭЭР 175 ЖЭЛЭЙ ОЙЕ РЕСПУБ-КЫН ГЭГЭЭРЭЛШЭД, ХОРИИН РАЙОНОЙ ОНИИТЭ, БАГШАНАР, ТҮРЭЛХИД, ҺУРАГ-АД ЭДЭ ҮДЭРНҮҮДТЭ ТЭМДЭГЛЭЖЭ БАЙ-. МҮНӨӨДЭР ОЙН БАЯРАЙ СУГЛААН

ХОРИИН 1-дэхи ДУНДА ҺУРГУУЛИДА БОЛО-ХО, ҮНГЭРҺЭН ТУУХЭ, ҺУРАЛСАЛ-ХҮМҮҮ-ЖҮҮЛГЫН МҮНӨӨДЭРЭЙ ЗОРИЛГОНУУД ТУ-ХАЙ ҮРГЭН ЕХЭ ХӨӨРЭЛДӨӨН БОЛОХО ЮМ. ХОРИИН 1-дэхи ДУНДА ҺУРГУУЛИИН 175 ЖЭЛЭЙ ОЙДО ТУС ХУУДАҺАН ЗОРЮУ-ЛАГДАНА.

ҺАНГИН ЗОРИЛГОМНАЙ

МАНАЙ һургуули район соо-гоо эгээл томонь болоно ээ өөрэгүй. Нэгэ үедэ мян-һурагшадтай байһан зом-. Мүнөө 946 һурагша тоо-. Тэдэнэй 390-ниинь , 150 гараниинь комсо-ууд, бэшэниинь октября-юм. Бүхы дээрээ 32 -комплект боложо ху-. Тодорхойлбол, 9—10-һурадагуудай 6 класс-, 4 — 8-дахиинхидай класс-комплект, бэшэниинь ууд ааб даа.

—1981 онуудай һурал- жэлые бүхы һурагша- 98,7 процентнь ам-аар дүүргээ һэн. һу- шанарые гэхэ гү, али —«5» ба «4» сэгнэл-ээр һурадагуудай тоо харабал, хамаг һураг- 35 процент болоо һэн. манай һанахада, бага бай- Нэгэдэхи четвертиин дүн райхиин хэмжээнһээ доо- ороогүй.

Саашадаа һургуулиин ком-олой болон пионернүүдэй уд, багшанар һуралса- шанарые улам бүри һай-уулхын түлөө тэмсэхэ зо-отой. Юуб гэхэдэ, ажа- алишье һалбарида шана- түлөө тэмсэл үргэлжэл-ёһотой гэһэн эрилтэ КПСС-XXVI съезд дээрэ табиг- һэн. Энэ эрилтэ имагтал бэридэ хабаатай бэшэ, үзэл сурталайшье ху-эридэ, һуралсалайшье зур-уудта хабаатай бшуу.

һурагшадта заажа байһан ээ һайнаар ойлгуулха ар-боломжо манай һургуули-бии юм. Нэгэдэхеэр, ман- ажаллажа байһан 72 баг- — барандаа тусхай эр-, мэргэжэлээ һайнаар һан нүхэд. Зүгөөр дуу- болон ажалай багшанар ... Дээшэнь мэдүүл-үгтэдэг гээшэ. Энээнии- республикын Гэгээрэ- министерство анхаржа, туһалха бэзэ даа.

Хоёрдохёор, һуралсалай ка-едүүд мүнөө үеынхеэр тү-ргэдэнхэй. Һуралсалай тех-ескэ хэрэгсэлнүүдшье бии . Жэшээнь, «Украина», ...» түхэлэй 10 киноаппарат, проигрыватель, 14 магни-фон, эпидиаскоп, кодоскоп он техническэ бусад хэ-рэгсэлнүүд һуралсалай шана-рые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ну-лөөлхэ аргатай.

Хари хэлэнэй лингафонно ка-бинедые һэльбэн шэнэлээбди. Англи хэлэнэй эрхим багша-нарай нэгэн К. В. Монхорова һуралсалайнгаа кабинедые эр-химээр байлгадаг. Ород хэлэ-нэй гурбан кабинет бии. Е. И. Красноруцкая, Д. Д. Дугаров, А. С. Машанова гэгшэд тэдэ-нийе даажа байдаг. Түүхын 2 (даагшанарынь — Е. И. Борисова, Н. Г. Павлова), геогра-фиин (даагшань З. П. Чигри-нова), математикын 2 (даагша-нарынь Т. П. Ануфриева, Д. Е. Болдонова), буряад хэлэнэй (даагшань Ц. Ц. Цыбанова) бо-лон бусад һайн кабинедүүд нэрлэгдэмээр байна.

Һуралсал болон хүмүүжүүл-гэ хадаа нэгэ медалиин хоёр тала гэжэ харагдадаг шуу даа. Тиимэһээ эдэ хоёр хүдэлмэ-рииe хамта ябуулжа, һайн аша үрэ түйлаха гээшэ бүхы коллективэймнай зорилго.

Юрэдөө, мүнөө үеын дунда һургуули дүүргэжэ гараһан залуушуул хадаа программна материалаа һайнаар шудалһан байхаһаа гадна, дүрбэн тэгшэ хүмүүжэлгэтэй байха ёһотой.

Энэ талаар манай һургуули-да яһала ехэ юумэн хэгдэнэ. Хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие эмхидхэгшэ Г. Ц. Цыреторо-ва — шударгы бэрхэ багша. Тиимэһээ һуралсалай талые даагшадтай, пионервожата-нуудтай, классай хүдэлмэри-лэгшэдтэй хамта түсэб зо-хёон, хүмүүжүүлгын хүдэлмэ-рииe һуралсалтай нягта хол-боотойгоор ябуулдаг байна.

Ахалагша классуудай һураг-шадай лектори гурбадахи жэ-лээ хүдэлжэ байна. Тус лек-ториин зорилго хадаа һургуу-лияа дүүргэхэ дүтэлһэн һураг-шадай мэдэсые программа-һаа халюулан үргэдхэхэ гэһэн байха. Жэшээнь, «Муса Джали-лиин поэзи», «Домогто оро-һон хүнүүд мүнөө үеын совет уран зохёолшодой номууд соо», «М. Светловой поэзи», «Расул Гамзатовай шүлэгүүд соо эхэнэрэй темэ», «Манай һургуули дүүргэгшэд — фрон-товигууд», «Манай һургуули дүүргээд, эрдэмтэд бологшод», «Ч. Цыдендамбаевай зохёохы ажал» гэхэ мэтын темэнүүд һурагшадай мэдэсые һураггүй үргэдхэдэг байха юм.

Тиихэдэ В. И. Ленинэй нам-тарай һайхан жэшээ дээрэ һу-рагшадые хүмүүжүүлгын хү-дэлмэри 10 гаран жэлэй тур-шада ябуулагдажа байдаг юм. Энэ хадаа манай һургуулиин һайн һайхан ёһо заншалнуу-дай нэгэн болонхой.

Ленинскэ темэ класс класс-та тааралдуулагдаһан байдаг юм. Жэшээнь, 2-дохи клас-суудта «В. И. Ленинэй балшар болон һургуулида һуража яба-һан наһан» гэһэн темэ дурад-хагдадаг. 3-дахи классайхид Ильичэй дуратай байһан наа-дануудтай танилсадаг. «Иль-ичэй дуратай дуунууд. Сим-бирскдэ байһан үе сагынь» гэ-һэн темые дүрбэдэхи классууд-та үзэнэ. Саашань хаража үзэбэл, ленинскэ темэ улам орёо болодог: «Ленинэй Ка-заньда байһаниинь» (5-дахи классууд); «Ленин — Сибирь-тэ. Ленин тухай уран зура-гууд» (6-дахи классууд); «Гра-нидаар болон бронзоор зу-раглагдан харуулагдаһан Ле-нин» (7-дохи классууд); «Элек-трижүүлгын ленинскэ түсэб» (8-дахи классууд); «Ленинэй нэ-рэ — Эхэ ороноймнай карта дээрэ» (9-дэхи классууд); «Ле-нин Горький хоёрой агууехэ хани нүхэсэл. Ленинэй суртаал мүнхэ ба илажал байдаг» (10-дахи классууд).

Һургуулидамнай түрүү дүй дүршэлэй һуралсал эмхидхэг-дэнхэй. Иимэ һуралсалай үедэ багшанар һайн һайхан юумые халан абадаг гээшэ.

Ямар түхэлтэй байдаг юм гэһэн асуудал гараха ёһотой. Ород хэлээр түрүү дүй дүр-шэлэй иимэ хэшээлнүүд үн-гэрдэг байна: багшын мэргэ-жэл тухай хөөрэлдөөн; ком-сомолшуудай октябрьска уро-гууд; Эхэ оронойнгоо түлөө хэгдэһэн габьяата ябадал (но-ябрь соо); герой-пионернүүд (декабрь соо); ленинскэ хэ-шээлнүүд. (Заншалта болоһон эдэ хэшээлнүүд хадаа «Лени-нэй образ — уран зохёолдо» гэһэн конференцеэр түгэсэдэг — январь-апрель); эрэлхэг, зо-ригой хэшээлнүүд (февраль соо); эхэнэр, ажалшан, эхэ (март соо); Эхэ ороноо арша-лан хамгаалагшад (май соо).

Совет Армиин үдэртэ зо-рюулагдан, хүбүүдэй һайндэр заншалта ёһоор үнгэргэгдэдэг. Октябрятанууд хэр гоёор ал-халжа һураһанаа энэ үдэр ха-руулдаг. «Урагшаа, хүбүүд!» гэһэн наадан пионерскэ клас-суудта болодог юм. «Наашааг-тылши, хүбүүд!» гэһэн үдэшые комсомолшууд-һурагшад үн-гэргэдэг байна.

«Манай эжынэр», «Гэрэй эзэн эхэнэр ямар байха ёһотойб?», «Наашаагтылши, басагад!» гэ-һэн тематическа үдэшэнүүд Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэртэ зорюулагдадаг юм.

Сентябрь соо бүхы клас-суудта ургасын һайндэр боло-жо, һурагшадые күжеэдэг, ажалай, табадахи четвертиин дүн гаргагдадаг гээшэ.

Хориин 1-дэхи дунда һур-гуули хадаа Советскэ Союзай Герой Дарма Жанаевай нэрэм-жэтэ бшуу даа. Пионерскэ дружинамнай мүн лэ Д. Жа-наевай нэрые зүүжэ ябадаг, түрүү зэргын байха. Тиимэһээ жэл бүри сентябриин 1-дэ «Советскэ Союзай Герой Д. Ж. Жанаев манай һургуулиие дүүргэһэн хүн» гэһэн темати-ческа хэшээл үнгэргэгдэдэг.

1981—1982 онуудай һурал-салай жэлэй эхиндэ «Һургуу-лиин нэрэ хүндэ хадаа шинии нэрэ хүндэ гээшэ» гэһэн тема-тическа хэшээл үнгэргөөбди. Энэ хэмжээ ябуулга хадаа һургуулиимнай анхан бии бо-лоһоор 175 жэлэй ойн угтам-жэда зорюулагдаһан байха юм.

Юрэнхы дээрээ багшанарай үнинэй хүдэлжэ байһан кол-лективнай тогтонижоһон юм ааб даа. Гэбэшье наһажаал багшанар хуулиһа амаралта-даа гаража, жэл бүри залуу-шуул нэмэжэл байдаг юм. Энэ жэлдэ залуу табан багша ерээ. Хари хэлэнэй болон эхин клас-суудай.

Тиимэһээ һурган хүмүүжүүл-гэ һургуулидамнай заншалта болонхой. Дүршэлтэй багша-нарай хүтэлбэри доро залуу багшанар тематическа болон урогуудайнгаа түсэбүүдые та-бидаг. Тиихэдэ һурган хүмүү-жүүлэгшэд нэмэл урогуудые үгэдэг юм. Мүн залуу багша-нарай нэмэл урогууд боло-дог. Тэдэниие һурган хүмүү-жүүлэгшэд бэлдэдэг.

Юрэдөө, эдир үетэниие эр-химээр һурган, хүмүүжүүлэн, ажалай залуу халаание бэл-дэхэ, коммунис үзэл бодол-той хүнүүд болгохо талаар парти, правительствын таби-һан нангин зорилгые һайнаар бэелүүлхэ гэжэ манай һургуу-лиин коллектив тэмсэжэ бай-даг.

М. ДУГАРЖАПОВА,
һургуулиин директорэй орлогшо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: залуу багша, ВЛКСМ-эй гэшүүн Наталья Дандаровна Найданова 8-дахи классай һурагшадтай физикээр туршалгын хүдэлмэри хэжэ байна.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

ТҮРҮҮШЫН ХӨӨРЭЛДӨӨН

ПИОНЕРЭЙ ҮГЭ

Хориин 1-дэхи дунда һур-гуулиин актова зал соо репе-тици боложо байба. Хүзүүн-дээ шад улаан галстугуудтай хүбүүд, басагад ямаршьеб зү-жэг бэлдэнэ. Шагнаархаһа-мнай, С. М. Маршагай най-руулһан «Миисгэйн гэр» гэһэн зүжэг болошобо. Нэгэ хүбүү-ниинь угаа бэрхээр наадаха юм.

Забһарлалай болохые һам-баашалаад, тэрээхэн хүбүүе дуудажа ерүүлээд:

— Хэн бэлэйш? — гэжэ асуугдаа.

— Лосев Серёжа гээшэб, — гэжэ тоб байса тэрэ хүбүүн харюусаба.

— Энэ зүжэгые хэзээ таби-хабта?

— Бүри һаяар ааб даа. Һургуулидамнай һайндэр бо-лохонь ха юм. Һургуулимнай 175 жэлтэй болохо! — гэжэ ехэ омогорхонгоор харюусаба.

Хүбүүнтэй хөөрэлдэжэ бай-хысмни обеороод, хүмүүжүүл-гын хүдэлмэри эмхидхэгшэ Г. Ц. Цыреторова хажуудай-мнай ерэжэ:

— Серёжа отрядайнгаа со-ведэй түрүүлэгшэ юм, — гэжэ ойлгуулаад: — Серёжа, класс тухайдаа хөөрэжэ үгыш, —гэ-бэ.

— Отрядтнай нэрэтэй гү? Хэды һурагшадбта?

— 36 һурагшадбди. Булта пионернүүдбди. Отряднай «Ленинец» гэжэ нэрэтэй.

— О, ехэ нэрэ зүүжэ яба-даг зон ха юмта! Теэд энэ ехэ нэрэдээ хүрэхөөр һурана гүт?

— Оролдодогбди, — гэжэ Серёжа дарууханаар дуугар-ба.

— Ши өөрөө ямар һуранаш?

— Дүрбэгүйгөөр. Мүнөө нэ-гэдэхи четвертние һанаһанда хүрэхэгүйгөөр дүүргээбди даа. Табадахиие дүүргэхэдээ, гур-бан отличнигтай, 15 ударниг-тай байһан аад, мүнөө нэгэ отличнигтай, зургаан ударниг-тай болошообди. Хоёртой хүн үгыл даа.

— Теэд юундэ иигэжэ доо-шоо орошоо зомта? Отрядай совет муугаар хүдэлөө гээшэ гү?

Серёжа улагад гээд, уруу-гаа хараһан аад, толгойгоо үргэжэ:

— Бидэ бэеэ өөдэнь тата-халди даа. Пионерскэ үнэн үгэеэ хэлэнэб! — гэжэ хэнэй-шье этигэхээр найдуулаа һэн.

Энэ классай һурагшад на-жартаа һургуули шадарайн-гаа участок дээрэ ото хүдэл-һэн байна. 3.000 килограмм макулатура тушааһан алдар-тай. Энээнээ һургуулиингаа ойн баярта бэлэг болгоо.

— Класс соогоо хоёр поэд-тэйбди, — гэжэ Серёжа Ло-сев ехэ омогорхон гэнтэ мэ-дүүлбэ. — Татаурова Марина Сысоева Света хоёр шүлэг бэшэдэг.

Нүхэдэйнгөө түлөө баяса-жа, нүхэдэйнгөө түлөө сэдь-хэлээ үбдэжэ, ажабайдалай түрүүшын хэшээлнүүдые га-ража ябаһан 6-дахи классай һурагша, «Ленинец» гэжэ пионеротрядай соведэй тү-рүүлэгшэ Серёжа Лосев на-һан соогоо түрүүшынгээ ин-тервью үгэбэ ха юм. Пио-нерскэ үнэн үгэнь наһан соонь ябалсаг лэ!

УРИН ДУЛААНААР ҺАНАДАГ ХҮМ

175 жэлэй ой... Энэ ха-даа имагтал Хориин 1-дэхи дунда һургуулида хабаатай бэшэ, харин бүхы республи-кымнай соёл гэгээрэлдэ ха-баатай үйлэ хэрэг мүн.

Анхан энэ һургуулиие миссионернүүд нээһэн түүхэ-тэй. Хэлэ, бэшэгэй мэдээжэ эрдэмтэн хальмаг-монгол хэлэнэй грамматикые зо-хёоһон А. А. Бобровниковой эсэгэ, буряад-монгол хэлэ-нэй учебник бэшэһэн свя-щенник Александр Бобров-ников энэ һургуулиие нээхэ хэрэгтэ сэхэ хабаатай. Тии-хэдээ **Анаагай һургуули** гэ-жэ нэрэтэй байгаа. **Хориин** гэжэ хожомынь нэрлэгдэһэн юм ааб даа.

Юрэдөө, 175 жэлэй тур-шада энэ һургуулиие дүүр-гэжэ гараһан хүнүүдэй нэ-рые һубарюулан бэшэхэ бо-лоо һаа, гоёожо хэлэбэл, экваторые бүһэлжэ магадгүй. Харин эгээл түрүүн орой-доо найман хүн һурадаг байһан түүхэтэй.

175 жэлэй саана Хориин дайдада гэгээрэлэй ошохон аһаагдаад лэ, тэрээнһээнь дүлэн бадаржа, илангаяа Совет засагай үедэ тэрэнь улам ехээр носожо, мүнөө эрдэм гэгээрэлэй түүдэг бо-лоо гэхэдэ, ехэдүүлжэ хэ-лэһэн юумэн байхагүй.

Би хадаа энэ һургуулиин долоон жэлэй байхада һура-жа, 1928 ондо хүсэд бэшэ дунда эрдэмтэй боложо гара-һан хүм. Минии һуража бай-хада, мүнөөнэй мэдээжэ ком-позиторнууд Жигжит Батуев, Бау Ямпилов, ерээдүйн ара-дай артист Чойжи-Нима Ге-нинов болон хожомоо нэ-рэтэй солотой болоһон хү-нүүд һурадаг бэлэй. Илан-гаяа бэеэр бишыхан аад, нюдэндөө галтай Жигжит хүбүүе элихэнээр һананаб.

Һүүлдэнь энэ һургуули таряашан - залуушуулай (ШКМ) болгогдоо һэн. Тэрэ үедэшье һураһан хүнүүдэй дундаһаа нилээн олон мэр-гэжэлтэд, соёлой ажал ябуулагшад ургажа гараа.

Юрэдөө, арадай ажахын алишье һалбариие абажа ха-раа һаа, имагтал Хориин район соо бэшэ, мүн респуб-лика, РСФСР дотор хэды олон мэргэжэлтэд Хориин һургуулиие дүүргэһэн тухай-даа үнэмшэлгэ гү, али аттес-тат харуулха байха.

Мүнөө шэнэ үетэниие һургажа байһан багшанарые, түрэлхидые, һуража ябаһан эдиршүүлые, анхан энэ һур-гуулиин шабинар ябаһан хү-нүүдые алдарта 175 жэлэй ойгоор үнэн зүрхэнһөө амар-шалаад, ажалдань, һурал-салдань, ажабайдалдань ам-жалта, өөһэдтэнь элүүр эн-хые хүсэхэ байнаб. Иимэ ехэ ойн баярайнгаа һайндэ-рые тэмдэглэжэ байһан һур-гуулиин намтарта хабаатай байһандаа угаа баяртайб.

А. БЕЛОУСОВ,
БГПИ-гэй профессор, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор.

ҺАЙН ДАА, БАЯР ХҮРГЭНЭБДИ

Хориин 1-дэхи дунда һургуули хадаа манай бүлын тү- эмхи зургаан гээшэ. Яахадааб гэхэдэ, бүри таряашан-уушуулай һургуули байхадань, би өөрөө эндэ һуража, ахи классай эрдэм олоһон хүн байхаб.

Манай олон үхибүүд барандаа энэ һургуулида һуража, эрдэм оложо гараа. Хоёр үхибүүднай Анаагай сов-о машинын жолоошод, заримамнай дээдэ һургуули үргэһэн гү, али һуража байһан зон байха. Нэгэ хүбүүм- сэрэгэй албанда.

Хаанашье ябаа һаа, үхибүүднай муугаар хэлсүүлдэггүй, ала һайн ябадаг хэбэртэй агша. Энэ хадаа анхан заа- багшанарайнь аша оролдолгоһоо болоно гэжэ би хэ- байнаб.

Минии нүхэр Гарма Аюшеевич бидэ хоёр түрэлхидэй итедэй гэшүүд боложо һунгагдаад лэ, үхибүүдэйнгээ, адаишье хүүгэдэй һуралсалай хэрэгтэ али оролсодог һэн бэзэбди даа. Тиигэнгүй аргагүй бшуу. Түрэлхид эшэ багшанарта хамһалсаха ёһотой ха юм. Тиигээгүй , юун болохо гээшэб. Эхэ, эсэгын зүгһөө шалгалта шые мэдэрдэггүй хүдхэшүүл хэшээлһээ таһарха, муу раха, үнгэржэ ерээ һаа, муу юумэнтэй «орёолдожо» агдгүй ха юм.

Түрэл һургуулиингаа тогтоһоо 175 жэлэй ойн баярай ложо байхада, һурагшадтаа бүхы зүрхэ сэдьхэлээ үгэжэ, ээ һайнаар һургаха, хүмүүжүүлхэ гэжэ оролдожо даг багшанарые бүхы түрэлхидэй зүгһөө халуунаар аршалаад, элүүр энхые, ажалдань амжалтые хүсэхэ ран хүрэнэ.

Һайн даа, түрэл һургуулимнай! Һайн даа, хүндэтэ баг-анар!

Н. АЮШЕЕВА,
Эхэ-Герой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: үнинэй багша Зинаида Петровна Чиг-нова 4-дэхи класста географиин хэшээл үнгэргэжэ .

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

Һургуулиингаа 175 жэлэй ойе тэмдэглэхэ гэжэ бэлдэ-жэ байхадаа, түүхынгээ хуу-даһые дахин иража хараха баатай болоо һэн бэзэбди.

Хориин һургуулиин анхан түүхэ 1806 ондо эхилһэн бай-на. Зүгөөр энэ ондо тэрэнэй нээгдэһэн тухай мэдээсэлһээ ондоо юумэ хомор. Зүгөөр XIX зуун жэлэй хоёрдохи хахадта Ринчин Норбоев, Цыден Сахьяев гэжэ багша-нар магтаалтай һайнаар хү-дэлһэн байна.

Хоридохи зуун жэлэй эхеэр гэхэ гү, али революционно хүдэлөөнэй түлэг эхилээд бай-хада, И. А. Малофеев, К. М. Окунцов, В. Н. Кузнецов гэ-жэ багшанар Шэтэһээ ерэһэн байгаа. Тэдэнэр хадаа рево-люционно залуушуулай эм-хиин гэшүүд байһан байгаа ха. Хаанта засагай тагнуул-шад тэдэнэй мүртэ ороод лэ, Шэтэдэ байшагүй болохо-донь, Хори руу ерэһэн нам-тартай. Хоридо тэдэнэр хүн зониие гэгээрүүлгын хүдэл-мэри ехээр ябуулһан юм. Эгээл түрүүшын библиотекые байгуулһан, А. П. Чеховэй зүжэгүүдые найруулан таби-даг байһан байна. Тиигээд граждан дайнай болоходо, партизанска отрядта тэдэнэр орожо, Совет засагай түлөө тэмсэһэн түүхэтэй.

Һүүлээрнь хүдэлһэн баг-шанарһаа И. Г. Дадуевай нэрые дурдалтай. Энэ хүм-най наһанайнгаа 30 гаран жэлые Хориин дунда һургуу-лида үгэһэн шуу. Директор-шье ябаһан даа. Һургуулиин оодоо ургаха хэрэгтэ ехэ юумэ хэһэн габьяатай. Эндэ хүдэлжэ, РСФСР-эй һургуу-лиин габьяата багшын нэрэ

ҮНГЭРҺЭН ЗАМАА ДУРДАН...

зэргэдэ, үндэр ехэ орденууд-та хүртэһэн байна.

Тиихэдэ С. Б. Осодоев мүн лэ ехэ юумэ хэһэн баг-ша юм. 1937 ондо һургуу-лиимнай дунда болгогдохо-до, энэ багша директор бо-лоһон юм.

Шабинарайнгаа сэдьхэлдэ һайхан үрэһэ тарижа, өөһэд тухайдаа һайн һураг суу үлөө-һэн багшанар олон ааб даа. А. В. Булгадаев, С. Н. Хазага-ева, А. З. Янгутова, А. Р. Ату-това, В. В. Шубин гэгшэдэй нэ-рые һурагшадынь, хүн зон мүнөө хүрэтэр һайнаар дур-дадаг.

Мүнөөшье хүдэлжэ байһан багшанарай дунда бэрхэнүүд нүхэд бии ааб даа. СССР-эй гэгээрэлэй хоёр отличник, РСФСР-эй арадай гэгээрэ-лэй 6 отличник тоологдоно. Ород хэлэнэй багша Е. Н. Красноруцкая хадаа СССР-эй гэгээрэлэй, РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отлични-гай тэмдэгүүдээр шагнагдан-хай. Арбадахи табан жэлэй дүнгөөр Евгения Илларио-новна «Хүндэлэлэй Тэмдэг» ордендо хүртөө юм.

Анхандаа манай һургуули дүүргээд, багшын мэргэжэл оложо, түрэл һургуулидаа хү-дэлжэ байһан нүхэдые тоо-лобол, хорёод хүн болохо. Тэдээн сооһоо хүдэлжэ бай-һан ветерануудай нэрые дур-дабал, эдэ байна: Е. Д. Бельдуева, А. С. Машанова, Е. П. Чигринова, Т. П. Тыш-килова, Н. В. Корнакова, Ц. Ц. Цыбанова, Л. В. Жу-ромская болон бусад.

Һургуулиимнай баян түү-хэ хадаа хүмүүжүүлгын хү-дэлмэридэ угаа ехэ удха ша-нартай байна бшуу. Түрэл һургуулиингаа нэрэ хүндые дээрэ үргэжэ, омогорхожо ябадаг байхаар һурагшадаа хүмүүжүүлхые оролдодогбди.

Һургуулияа дүүргээд, нэ-рэ солотой ябаһан хүнүүд мүн лэ түүхымнай арьба-жуулдаг юм гэжэ һурагшад-та ойлгуулха гээшэ тон шу-хала. Жэшээнь, дайнай урда тээ манай һургуули дүүргэ-һэн Сергей Осоров Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда баатар габьяа харуулһан юм. Советскэ Союзай Герой Д. Ж. Жанаевай нэрэ һурагша бү-хэнэй, багша бүхэнэй омо-горхол болонхой ааб даа.

Һургуулиин түүхын мате-риал суглуулжа байтараа, 1940 ондо «Артек» ошожо амарһан Аюшин гэжэ хүбүүн байһан юм гэжэ мэдэжэ абаа-бди. Хожомынь үбшэндэ нэр-бүүлэн, тэрэ хүбүүн наһа ба-раһан байна. Гэбэшье тэрэ хүбүүн манай һургуулиһаа ошоһон түрүүшын артековец байгаа. Тиигээд бидэ «Ма-най артековецүүд» гэһэн те-мээр материал суглуулжа эхилээбди. Яһала ехэ мате-риал суглараал!

ВЛКСМ-эй ЦК-гай тэм-дэгтэ хүртэһэн хүнүүд тухай материалнууд һонирхолтой. Манай һургуули дүүргээд, ажалдаа үндэр амжалта түй-лаһан хүнүүдээр бидэ омо-горходог зомди.

1965 ондо Хориин 1-дэхи һургуули дүүргээд, эрхим һайнаар ажаллаһанайнгаа тү-лөө 1975 ондо ВЛКСМ-эй ЦК-гай тугай ойро дүрээ буулгуулһан Олег Пласти-нин, ВЛКСМ-эй XVI съез-дын делегадаар һунгагдаһан Татьяна Дашиева, 1968 он-до һургуулияа дүүргээд, эр-химээр хүдэлжэ, Кремлиин гербтэ зал соо дүрээ аб-хуулха эрхэдэ хүртэһэн Жар-гал Баяртуев, 1977 ондо «Аврора» крейсер дээрэ фо-тоёо сохюулһан Эрдэм Даг-баев болон бусад түрүүшүүл хадаа һурагшадаа ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ, ерээдүйнь мэргэжэлые зү-бөөр шэлүүлхэ хэрэгтэмнай ялас гэмэ жэшээ боложо үгэ-дэг юм.

Манай һургуули дүүргээд, ажалай түрүүшүүлэй тоодо ороһон Анаагай совхозой эр-хим механизатор Дагба-Дор-жо Цыбиков ВЛКСМ-эй ЦК-гай «Табан жэлэй залуу гвар-деец», «Алтан хоолос» гэһэн тэмдэгүүдтэ хүртэһэн, 1980 оной олимпиадада ошоһон, Энэдхэг ошохо түлөөһэгүй путёвкоор шагнагдаһан бай-на бшуу. Тэрээнтэй манай һурагшад баяр ёһололой ор-шон байдалда һаяхан уулзаа һэн. Даруухан зантай Даг-ба-Доржын уран гоёор хөө-рэжэ шадаашьегүй һаань, ажал гээшэ хүниие Хүн бол-годог юумэн гэжэ үхибүүднай үшөө дахин ойлгон сэгнэ-һэн байна.

Тиихэдэ манай һургуулиие дүүргэгшэд сооһоо хэды олон эрдэмтэд, уран зохёол-шод, композиторнууд, артист-нууд ургажа гараа гээшэб! Жэшээнь, һургуулиимнай ШКМ болоод байхада һура-һан мэдээжэ уран зохёолшо Ц. Н. Номтоев РСФСР-эй болон Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша, РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник, Социалис Ажалай Герой болотороо тэрэ ургаа ха юм! Эрдэмэй докторнууд Ц. Б. Цыдендамбаев, А. А. Белоусов, Ч. Ц. Цыдыпов, В. В. Пластинин, П. Р. Ату-тов гэгшэдэй нэрээр омо-горхохо ёһоороо омогорхо-нобди. РСФСР-эй арадай артист Ч. Г. Генинов, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша, мэдээжэ драма-тург Ц. Г. Шагжин, РСФСР-эй арадай артист, РСФСР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Б. Б. Ямпилов, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Ж. А. Батуев, Буряадай АССР-эй арадай поэт, республиканска шангай лауреат Ц-Д. Д. Дондокова, РСФСР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Ц. А. Бал-баров, бэлигтэ уран зохёол-шо Ч. Ц. Цыдендамбаев бо-лон мэдээжэ бусад хүнүүдэй нэрые һурагшаднай һайн мэ-дэдэг болонхой.

Мүнөө һуража байһан һу-рагшад соомнай ерээдүйн ехэ мэргэжэлтэд, ажалай түрүү-шүүл ябаһан байха. Һураг-шадайнгаа эрхим хүнүүд бо-ложо ургахын түлөө тэмсэнэ ха юмбибди даа.

Д. БОЛДОНОВА,
Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша, партийна эхин организациин секретарь.

ТОН ЕХЭ УДХА ШАНАРТАЙ

Хориин 1-дэхи дунда һур-гуулида буряад арадай аман зохёолой, уран һайханай драматическа кружогууд хү-дэлдэг болоһоор үнинэй юм. Эдэ кружогууд хадаа һураг-шадые гоё һайханда дура-тайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэг-тэ ехэ удха шанартай гэжэ мэдээжэ.

Жэшээнь, драматическа кружогой гэшүүд буряад дра-матургнуудай зохёолнуудаар зүжэгүүдые найруулан таби-жа, харагшадые баясуулдаг. Түрэл һургуулиингаа үндэһэ-лэгдэһөөр 175 жэлэй ойн баярта зорюулан, Х. Н. Нам-сараевай «Тайшаагай та-шуур» гэһэн драмые кру-жогой гэшүүд найруулан та-бихаар бэлдээ. Үхибүүднай үгэеэ яһала һайнаар сээжэл-дэжэ шадаха байна гэжэ ре-петици гэршэлнэ.

Юрэдөө, драматическа кру-жок хэр хэрэгтэй юм гээд асууял даа. «Хэрэгтэй!» — гэжэ би онсо тэмдэглэн хэлэ-хэ байнаб. Драматическа кру-жогой хүдэлмэридэ хабаада-хадаа, буряад драматургнуу-дай зохёолнуудтай имагтал танилсана бэшэ, харин үхи-бүүд гоё һайханай хуули ёһон-той танилсана ха юм. Тиихэ-дээ сценын гол хуулиин эхин шатые мэдэжэ абаха аргатай байна.

Гадна аман үгын кружок мүн лэ хүмүүжүүлгын хэрэг-тэ бага бэшэ үүргэтэй юм. Буряад арадай аман үгын кружогой гэшүүд хадаа хи-заар ороноо шэнжэлхэ, ню-тагай зоной зохёоһон үгүү-лэл, онтохо, оньһон үгэ бо-лон таабаринуудые суглуул-ха аргатай байна бшуу. Тии-хэ үедөө хаанашье хэлсэг-дэдэггүй, бэшэгдэн абтаагүй оньһон үгэтэй, таабаритай онтохонтой дайралдажа бо-лохо байна.

Жэшээнь, 1981 ондо Ок-тябрина Цырендоржиева гэ-жэ һурагша иимэ таабари-нуудые 65 наһатай Цырен-Ханда Санжиеваһаа бэшэжэ абаад, ямаршье ехэ олзо оло-һонһоо өөрэгүй баярлан ерээ бэлэй:

Ахин модон,
тахин модон,
Хонин шэрдэг,
хуушаан үбгэн.

Энэ таабариин тайлбари ха-даа үлгы болон тэрээн соо хэбтэһэн үхибүүн болоно. Нү-гөөдэ таабаринуудынь иимэ:

Яһан яршаг өжытэй,
Ялагар шара хүбүүтэй,
(Һамар).

Һайхан сагаагшан,
Һарбагар улаагшан.
(Тибһэн).

Хүр хурай таабари,
Хурса хүнэй таахагүй таабари.

Жэл жэлэй таабари,
Жэгдэ хүнэй таахагүй таабари.
(Бэшэг бэшэхэ).

Арбаадайе
Арбан хүн мордохуулба.
(Самса үмдэхэ).

Фольклорно кружок хадаа имагтал арадай аман үгын зүйлнүүдые суглуулха зо-рилготой бэшэ, мүн үхибүү-дэй зохёохы үүсхэлые хүг-жөөхэ гэһэн юм гээшэ. Тии-мэһээ үхибүүдэй бэшэжэ аба-һан юумэнүүдые согсолон, зохёоһон юумэнүүдыень суг-луулан, зүбшэн хэлсээд, гар бэшэмэл журналнуудтаа «то-лилдог» зомди. «Таабари-нууд», «Оньһон үгэнүүд», «Зүрхэнэй дуун» гэһэн гар бэшэмэл журналнууд, ханын понин гарадаг юм.

Түрэл арадайнгаа искусст-ватай, буряад уран зохёол-шодой бэшэһэн юумэнүүдтэй танилсуулха талаар драма-тическа болон аман зохёо-лой кружогууд тон ехэ удха шанартай гэжэ үшөө дахин онсолон тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ.

Ц. ЦЫБАНОВА,
буряад хэлэнэй, литературын багша, РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник.

Энэ хуудаһые манай тусхай корреспондент **Ц. ДОНДОГОЙ** бэлдэбэ.

ГРАМОТА БАРЮУЛАГДАА

Совет буряад литературые хүгжөөлгэдэ габьяатай байhанайнь түлөө поэтесса Цырен-Дулма Дондоковна Дондоковада Буряадай АССР-эй арадай поэт гэhэн нэрэ зэргые олгоhон тухай республикын Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамота уран зохёолшодой нниитын суглаан дээрэ баяр ёhололой оршон байдалда барюулагдаа. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Р. Б. Гармаев Хүндэлэлэй грамотые поэтессэдэ барюулhан байна.

М. ДАНИЛОВА.

МОСКВА ШАДАР БОЛОhОН БАЙЛДААНАЙ 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

Урдандаа модошо дархан, барилгашан ябаhанаа, мүнөө пенсидэ гараад. Барганан тосхондо ажаhуудаг Цыденовэй ажалайнь намтартай танилсахада, угаа hонирхолтой юм. Тэрэ дайнай үедэ гвардиин старшина ябаhан Галсан Манхабаевич Цыденовэй фронт ябуулагдажа, Москваhаа баруун тээ оршодог нэгэ жэмээ hаhэ хахад станци дээрэ сабдаг хүнгэн октябриин нэгэ үдэр эшелонhоо шадауу түргэн буулгагдаhан байгаа.

Энэ үедэ манай байдал хэсүү hэн. Дайсан Москва

АРАДАНЬ—МОСКВА!

суглуулжа ябаhан документнүүдтэй танилсахада, илангаяа эхэ hонирхол татаа. Тэдэнэйнь дунда бэшэгүүд, элдэб справканууд, дарниин утаа шэнгэhэн листовконууд, байлдаанай забhарта карандашаар өөрынь бэшэhэн звенодынь сэрэгшэдэй нэрэнүүд... Шарлашаhан, нуглааганаа тахаржа болоhон эдэ документнүүдэй нүүдэн хүсэн буураагүй.

Үшөө нэгэ hонин фото-зураг тэдэнэйнь дунда бии. Тэрээн дээрэ улаан сэрэгшын формотой, зүүн хажуудаа hэлмэ зүүhэн шииираг бүдүүн, шамбай бэетэй хүбүүдые харанабди. Эдэнэр—Кубанска морин сэрэгэй бригадын бүридэлдэ ородог Буряадай морин сэрэгэй hургуули дүүргэhэн сэрэгшэд. Энэ зураг эгээ 58 жэлэй саана буулгагдаhан. Үшөө 1941 оной августын 28-най үдэр энэ нүхэрэй нэрэ дээрэ военкомадhаа ерэhэн повесткэ hонирхолтой.

hүүлшын хоёр документые би зүн дагаан дурдаагүйб. Ушарынь гэхэдэ, хоёр хахад жэл соо иигэжэ морин сэрэгтэ алба хэхэдээ ниилээдгүй hайн hургаал абаhан бага шатын командир Галсан Цыденов хүшэр сагай тохёолдоо hаа, түрүүшын ээлжээндэ татагдажа, шууд түргөөр Эсэгэ ороноо хамгаалгада жагсаха уялгатай запасай кадрова сэрэгшэдэй нэгэн байhыень эдэ бүгэдэ гэршэлнэ ха юм.

Үнэн дээрээ тиимэл байhан. Богонихон саг соо хуушанайнгаа эрдэм мэдэсээ hэргээтээд, кавалерист Цыденов

тээшэ тэгүүлжэ, үдэр бүри добтолгоёо шангадхажа байгаа. Генерал К. К. Рокоссовскиин 16-дахи армиин эгээл урда талые барижа байhан 316-дахи дивизиин сэрэгшэд Волоколамска шоссэлэдэ үсэд нэтэрүүгээр хамгаалжа байба.

Иимэ байдалда нишүү ерэhэн 5-дахи морин сэрэгэй полк дары түргэн энэ дивизиин бүридэлдэ оруулагдажа, Можайска оборонын линитэй хаяа хадхаhан дивизиинтээ эгээл урда хажууе хамгаалхаар ябууд дундаа дайнда ороhон байгаа.

Отделениин командир Цыденов hара тухай саг соо үргэлжэ хатуу шанга дайн соо ябахадаа, хэды дахин үхэлэй аманда оробошье, заяаниинь дээртэжэ гарасалдаад лэ ябатараа, тэрэл үдэрые угтаhан.

Энэ ушар ноябриин 17-ной үдэр болоо hэн. Дайсан манай ниислэлые абахын түлөө шэнэ добтолгоёо эхилээд, айхабтар нэтэрүүгээр урагшаа тэгүүлжэ байба.

Хоёр үдэрэй урда дайсанай эзэлhэн нэгэ «тосхон hүүриниие гэнтэ добтолжо заабол сүлөөлхэ!» гэhэн хатуу захиралта полкын урда үдэшэ орой болоhон хойно табигдаа.

Уридшалан тагнуул хэhэнэй удаа hүниин тэнгhээ хойно морин сэрэгшэд гэнтэ урагшаа шармайн оробо ха. hүнии харанхы, саhан бударжа, добтологшодто амар байхагүйнь эли hэн. Зүгөөр фашистнууд hүниин добтолгоhоо айhандаа гү, али юундэ-

даба. Галай, дариин утаан нюдэ хордохоонт, шэрүүн халхин нюур шэрбэнэ. Энэ тэндэ мина тэhэрнэ, автомадууд, пулемёдууд няжаганалдана. Ород ба немец хэлэн дээрэ энэ тэндэ хашхаралдана. Юрэдоо, хаана манайхин, хаана дайсан бэ гэжэ олгохо юумэн үгы, хүү хоолисолдонхой.

Эгээл энэ үедэ тосхоной захада ороод ябаhан Цыденов hэлмэ барhан гарайнгаа hанжагад гээд, юрэ тупяаhагүй болойые гэнтэ тухайлба. Нэрээшье, гарынь мүрhөө доогуур hомондо ходоро сорьюулшаhан байба ха. Газарта буугаад, гараа доошонь табин гэhээнь хамсы сооhоонь шуhан гоожобо. «Эгээл эндээ байгаад, санитарнуудые хүлеэ!» —гээд нүхэдынь саг дары саашаа гүйлгэлдэшэбэ.

Айхабтар түргэн нэгэ нүхэ олоhон бэеэрээ автомадаа, хоёр гранатаяа газар дээрэ табяад, hалгай гартаа пистоледээ хам бажуугаад, досоонь орожо, хүйтэн газар дээрэ хэбтэшэбэ.

Буудалдаан холодоhон шэнги, зүгөөр түргэдэнги. Хаана, хэнэй бэлэй гэжэ ойлгохоор бэшэ. Гансаардаhан мэдэрэл толгой соонь элдэб бодол түрүүлбэ. Эхэ нютаг, дүтын зоной нюур шарай гэнтэ сахилгаан шэнгеэр ухаан бодолдонь зурагад гэбэ. «Иигээд hалагдаба гээшэ гү, али бараг ха гү? Юрэдөө яаха хээхэшье hаа, зүрхэеэ доро дара!» гэжэ бо-

дохыншье тэдысэ хүнэй хүндөөр амилха дуулдаба.

Нэгэ амитан мүлхинэ хэбэртэй. Дүтэхэнэ ерүүлжэ, зүг руунь пистоледээ залаhан бэеэрээ, Цыденов абяа үгэбэ. Тэрэнь, талаан болоходо, хоёр гараа шархатаhан манай ябаган сэрэгшэ байба.

Хоёр болоходоо, hулаhаа дээрэ, Зүгөөр шархын үбшэн, Цыденов мэдэрээгүй байдал амар зана үгэнэгүй. hапаа сэдьхэл зобооно. Үйлэгдэдаа хойгуурнь дүтэхэнүүр манай зүг тээшэ дайсанай 6 танк хойно хойноhоо гаража, бүришье hэжэг түрүүлбэ. Зүгөөр бэшэ дайсан харагдабагүй.

Үдэр болоhон хойно манай санитарнууд ерээ hэн. Энэхээр Цыденов үршагта ябалдаж дүүрэнгүй юм. Эдэнэй ара тала руу шэглэжэ ябатар, гэнтэ хаанаhаашьеб, дайсанай миномёдой дахин буудахадань, дүтэ тэhэрhэн хүлеэшэ Цыденов хүлысэнь үндөөр шархатуулжархиба.

Госпитальдо нилээд улаан аргалуулhанай удаа сэрэгшэ Воронежско область худар, Сталинград шадар дайлалдаа, Хойто-Кавказда зүүн гараа тэhэрдэг hомоор бала сохюулаа.

Зүгөөр Можайск худар болоhон тэрэ hүниин тулалдаан мартагдадаггүй. Тэрээниие гансал Улаан Одоной орден hануулна бэшэ. Бүри hаяхан сэрэгэй госпиталиин эмшэлэгшэ-хирургнууд 40 жэл соо «нойрсожо» байhан миныи хэлтэрхэйе хүлhөөнь ухашалжа абаhан байха юм.

1941 оной эгээл тэрэ ноябриин 17-ной үдэр шэн габьяата хэрэгүүдэй түлөө гвардиин нэрэ абаhан мүнөө сүута И. В. Панфиловай нэрэмжэтэ 316-дахи дивизиин бүридэлдэ орожо, богонихон саг соо дайнда ябаhандаа ветеран омогорхохо ёhоороо омогорходог. Эгээл энэ дивизиин 28 баатарнууд политрук Василий Клочков түрүүтэй Дубосеково разъездын дэргэдэ өөhэдынгөө нэрэ мүнхэлhэн, дивизиин алдар солые суурхуулhан гэшэ. Мүнөө тэдээн тухай дуун ба үльгэр домог дэлгэрэнхэйл.

Н. ГАЛДАНОВ.

ОРОДОЙ АЛДАР СОЛЫН ТАЛМАЙ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бородинска музейн дэргэдэ.

ТАСС-ай фотохронико.

«ХИЛЭЭМЭН—МАНАЙ АЖАМИДАРАЛ» ГЭhЭН БЭШЭГ ТУША

ХҮН БҮХЭНДЭ ХЭРЭГТЭ

Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй токарь, Социалис Ажалай Герой Борис Захарович Поздеев «Буряад үнэн» газетын хуудаhанда хилээмэн тухай болохотойхон асуудал табиба. Мүнөө үедэ хэдэн газетэ, тэрэ тоодо манай үндэhэн хэлэн дээрэ гарадаг «Буряад үнэн» тэрэ асуудалые олоной анхаралда абанхай. Тиихэдэ энэ бэе бэеэ дабтаhан, hажааhан хэрэг бэшэ. Энэ хадаа гүрэн түрын удха шанартай, он жэлэй ошохо тума хуушарха, hула болохо асуудал бэшэ, харин бүри ехэ үнэтэй, яахын аргагүй шухала, хурсаар табигдаха асуудал, алтанhаа дутуугүйгөөр сэгнэгдэхэ зөөримнай гээшэ. Алтан гээшэ гүрэн түрын хэмжээнэй зөөри зөөшэ гээшэшье hаа, хүн бүхэндэ хэрэгтэй юумэн бэшэ бшуу. Харин тиихэдэ хилээмэн... Хилээмэн хүгшэн залуугүй, ехэ багагүй—хүн бүхэндэ хэрэгтэй.

Манай Эхэ ороной герб дээрэ балта хадуур хоёр таhаршагүйгөөр дэмы зураатай бэшэ. Эдэ зэмсэгүүд миил hүлдэ тэмдэг бэшэ, хилээмэн—ажамидаралай эхин, үндэhэ hуурнь болоно.

Буряад зон гээшэ эртэ урданhаа хойшо талха таряан соо умбаагүй зон гээшэбди. Малша уг гарбалнай булидаг hааб даа. Тиигэбэшье ороохо бусалгажа эдидэг, аарса халаажа уудаг байгаа гээшэбди. Революциин hүүлээр гүрэн түрэмнай хилээмэнэй асуудалые онсоор анхараа гээшэ hэн. Зэр зэмсэг, машина, техникэ бии болоо. Морёор таряа тариха ба хадаха, обин хамаха ба хоолос түүхэшье ушар малша буряадуудта тохёолдоhон байха. Совет засагай жэлнүүдтэ малша буряадуудай байдал hуудал үндэhөөрөө хубилаа. Тэрээнэй хилээмэндэ хандасаньшье ондоо болоо.

Би хото хүдөө хоёрто ажаhуугшадай ажабайдал hайн тухайлха байна гээшэб. Хүдөө нютагуудта хилээмэн дан үйлсөөр бог шорой соо хэбтэдэггүй. Хүнэй аманда ороогүй хилээмэн гол түлэб малай хоол болодог. Харин городой гудамжын углуу булангаар, олоной эдеэ хоолой газарнуудаар, hургуули hударай хажуугаар дээдэ сортын хүбэн сагаан талхаар баригдаhан, заримдаа повидло, джемтэйшье хүсөөгүүд гомдолгүй хэбтэдэг. Тэдэниие харахадаа, досоогоо хара буужа, ядахын сагта тэрэ малда эдюулдэг hайб гэжэ hанахаш.

Хотодо түрэhэн олохон залуушуул хилээмэнэй хэды ехэ хүшэ хүлhэ дамжан хүнэй аманда хүрэжэ ерэдэгые тухайлхашьегүй байха. Кинофильм, телевизорээр таряан далайн долгилжо байха, аржагар улаан шэниисын урдажа байха урматай гоёор харагдаал ааб даа. Үнэн дээрээ үрэhэнэй ороохон газарта булагдахаhаа эхилээд, хилээмэн боложо, стол дээрэ гаратараа, хэды олон шата дабажа гарана гээшэб! Городоорхиной бог шоройгоо хаядаг машина уруу бухэли бүүлхэшье бэшэ hаа, хахад гү, али хазагдаhан хүсөөгүүд мухарихаял забдадаг гээшэ. Городто hуудаг зон хододоо хоншуухан шэнэ хилээмэ эдижэ байдаг гээшэбди. Үглөөгүүр абаhан хилээмэнэйнгээ үдэшэ хаташоод байгаа hаань, «Мүнөө сагта хаташаhан хилээмэ эдижэ hууха гэжэ яахабибди», — гээд, кухниингаа хүнэг уруу шэдэжэрхидэг зариман байдаг. Юу хэлэхэб, сагай hайханда дашууржа, юумые саашадань ухамайшалан бодохо, сэгнэжэ шадаха сэнэггүй боложо байна бэшэ аа гүбди. Энэ тон буруу даа.

Бодолтойхон гэрэй эзэн эхэнэр хилээмээ тиимэшье бэлэхэнээр хатааха, хаяхагүй байха. Нэгэдэхеэр, хадагалжа шадаха хэрэгтэй. Хоёрдохёор, стол дээрэ хайша хэрэггээр хаяжа, тархаанай хоол болгонгүй, ариг сэбэрээр байха юм ааб даа. Юуб гэхэдэ, иимэ хилээмэн заабол хаягдаха ушартай болоно бшуу.

Би, юрэдөө, гэртээ үхи хүбүүдтээ, ашанартаа заабаришалаа болоогшоб: «Хилээмэнэй бутардаhа тиишэнь бү хая, иишэнь хая» гэжэ захадаагүй hаа, үхибүүд хайша хэрэгээр hурана бээз. Тиихэдэ городой олонхи айлда духовкотой электро-пеэшэн, үгышье hаа духовко байдаг хой. Тээ хатад гэhэн мээз жэжээр хэршээд ... ко соо хатаажа, сухари гожорхиходо, манай ... багагүй дуратайгаар ... байгша. Энэ мэтэшэл ... лээмээ богой хүнэг ... хэгүй аргаяа бэдэрээ ... лээмэндэмнай арьбан ... Хилээмэ арьбалжа, ... hураhан хүн оюун ... сэдьхэл хүмүүжүүлгын ... болбосоронги хүн бай ... шээтэй гээшэ.

Саашань өөрынгөө ... байгаашые сэхэ хэлэхэ ... hаа, иимэ байна. Тэр ... шата дабажа, бэлэн ... хилээмэмнай магазинд ... далдаанда гараад ... даншье hаа үнэгүй, ... сэнтэй байна гэжэ ... Бодоод үзыт даа, ... ехэ хүдэлмэри тэрээнд ... ранаб даа. Тиигээд ... рээ, хилээмэнэй өөрын ... сэн ехэ аад, наймаан ... бага болоно. Манай ... правительствын, манай ... зоной ажабайдалда анхар ... ды шэнээн табидагые юу ... эли тодоор харуулна. Хи ... юрэдөө, ёhотой hуурин ... жо, сэгнэгдэхэ, хүнд ... хөөр болоо. Энээнд ... ёhоор хандаха саг ер...

Г. ЦЫДЕН...,
1932 онhоо КПСС ... гэшүүн, тусхайта пенси...

ЖАРГАЛТАЙ БҮЛЭ

Мүнөөдэрэй совет гэр бүлэдэ үхибүүдынь—гол баялигынь, эгээл ехэ жаргалынь, ерээдүйнь ха юм. Хэрбээ урдань анда нүхэд уулзахадаа, хэды малтайбта гэжэ хамагай түрүүн асуулсадаг, баян бардамаа мэдэлсэдэг hаа, мүнөө хэды үхибүүтэйбта гэжэ hуралсадаг болонхой гээшэ ааб даа. Хэрбээ 4—5 байгаа hаань, урмашан, тэды басагатайб, тэды хүбүүтэйб гэжэ урма баяртайгаар харюусаха байха. Харин арбаад даа гэжэ харюусаа hаань, ухаа алдажа, амаргүй баян байнат даа гэхэ жэшээтэй гээшэ.

Бодото ажабайдал дээрэhээ харахада, «арбаад үхибүүтэйб» гэжэ омог дорюунаар харюусаха айл бүлэ мүнөө сагтамнай нилээд олон болонхой. Энэ хадаа Агуу Октябриин аша туhаар, Совет Конституциин наран доро манай социалис обществын нэгэ бишыхан хуби болохо совет бүлын онсо шэнжэ шанар болоно бшуу.

«Арбаад үхибүүдтэйбди даа» гэжэ харюусаха гэртэхин хото городтомнайшье олошоронхой. Тэдэнэй нэгэн Аримпиловтэнэй гэр бүлэ болоно. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуусхэ дайнда хабаадаhан Пурбо Намжилович Аримпилов мүнөө Элүүрые хамгаалгын министерствын автопредприятида жолоошоноор хүдэлнэ. Тэрэнэй hамган Цырен-Дулма Жигжитовна тэбхэр дүшэ наhатайшье hаа, арбан нэгэн үхибүү түрэжэ үрдеэд, Эхэ-геройн нэрэ солодо хүртөөд байhан алдартай. Тэрэ мүнөө Улаан-Үдын 1-дэхи больницада оёдолшоноор хүдэлнэ. Тэдэнэй эгээл үнэтэ баялигынь—долоон хүбүүн, дүрбэн басаган болоно. Аримпиловтэн ниислэл хотынгоо 13-дахи кварталда болбосон тухэлтэй hаруул уужам байшан соо ажаhуудаг болонхой. Аримпиловтэнэй хүдөө нютагта ажаhуухадаа хээгүй ажалынь үгы: хониндошье байгаа, Цырен-Дулма Жигжитовна hаалишанаар хүдэлөө, Пурбо Намжилович шофероорше, тракторисгаарше ажаллаа. Тэдэнэрэй ехэ хүбүүниинь эсэгыцгээ мэргэжэл шэлээд, Яруунын райондо жолоошоноор хүдэлнэ. 1960 ондо түрэhэн Баярынь Ленинградай уран hайханай академидэ hурана. Тэрэ уран гоёор зурадаг бэлигтэй юм. Дунда hургуули дүүргэhэн Света басаганиинь врач болохо хүсэлтэй, мүнөө санитаркаар хүдэлжэ байна. Мүн лэ уран hайханаар зурадаг, бэшэдэг Саша хүбүүниинь 32-дохи hургуулиингаа редколлегиин гэшүүн. Тэрэнhээ гадна, Саша спортоор ехэтэ hонирходог. Табадахи үри—Эрдэмынь Нарhатада шоферой курсада hурана. Тэрэнэй удаадахи Оюна, Коля, Марта гурбан hургуулида hурана. Мартань мүн лэ зурахадаа бэрхэ. Харин гурбан баганьь — Слава, Вика, Алеша гэдэгүүд — гэртээ.

Манай Коммунис парти болон Совет гүрэн ургажа ябаа үетэниие хүмүүжүүлхын тула эгээл таарамжатай hайн эрхэ байдал байгуулха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулдаг гээшэ. «Үхибүүдтэй бүлэнэртэ үзүүлэгдэдэг гүрэнэй туhаламжа үргэдхэхэ хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй Центральна Комитедэй болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол энээниие гэршэлнэ. Тэндэ дурсагдаhан аад, байгша онhоо хүсэндөө орожо эхилhэн пунктнуудынь Аримпиловтэнэйшье гэр бүлэдэ тудана ха юм.

—Гүрэн түрын талаhаа ямар тэдхэмжэ, туhаламжа танда, танай гэр бүлэдэ үзүүлэгдэнэ гээшэб? — гэжэ Ц-Д. Ж. Аримпиловаhаа асуугдаа hэн.

—1979 ондо энэ квартира бидэндэ үгтөө гээшэ. Тэрээнhээ гадна намайе ажал хүдэлмэри дээрэм али болохоор дэмжэдэг, туhалдаг байна. Гурбан наhатай Вика басагыемнай саадта оруулжа үгэбэ. Байгша оной июнь hарада ээлжээтэ амаралтаяа абахадаа, хэды үдэр үлүү амараа hэм,—гэбэ.

—Цырен-Дулма Жигжитовна, иимэ олон үхибүүдэй эхэ байнат. Ниитын хүдэлмэридэ хэр зэргэ хабаадаханабта?

—Олон үхибүүдтэйшье hаа, гэртээ бүхэли жэлээр hуужа үзөөгүй хүм даа. Үхибүүгээ 3—4 наратайhаань орхёод лэ, бэшэнээ дахуулаад, хэжэ байhан ажалдаа гарадаг хүм. hуугаашье hаа, болохол юм бэзэ. Намайе хүн бааладаг, хашадаг бэшэ. Харин би өөрөө миин hууж шадалаггүй хүм. Ажалдамниишье, гэртэмниишье эмхи гуримтай байхада дуратайб,—гэжэ харюусаа hэн.

Арбан үхибүүдэй эхэ, эсэгэ болоhон Аримпиловтэн агуу Октябриин асарhан зол жаргал эдлэн, үнэр баян, hайн hайхан ажаhууна. hүүлшын гурбан үхибүүдhээ бэшэниинь барандаа эхэ, эсэгэтээ хамта ажал хүдэлмэриин амта туршаhан, хилээмэнэй сэнгые нилээд ойлгохо болоhон үхибүүд. Энээн тухай түрэлхид өөhэдөөшье, хамта хүдэлhэн хүнүүдыньшье тэмдэглээ hэн.

В. ТОКТОХОЕВА.

Галина БАЗАРЖАПОВА.

УЯНГЫН ДЭБТЭРh

БЭДЭРЭЭД ҮЗЭХЭМ ГҮ?

Хүн гээшэ хэзээшье сэдьхэлээ тамалан
Хэтын ажабайдалай нюуса тухай бододог гү?
Хүнгэрэг саhанда хүлөө аягүй гэшхэhэндэл
Хүнгэн харгы шэлэхые нэгэтэ hэдэдэг гү?
Бэдэрдэг гү, бүдэрдэг гү — алиншье байтаа ааб
Бэлэхэн зүргэ олохоб гэhэн хүсэл үлүү ха даа,
Бугуулиhаа мултараагүй унаган — эмниг бэшэ,
Бадаран носоогүй ошон — дүлэн бэшэл!
Мүшэдтэ шүтэжэ, найдалаа тоходог хаhамни
Мүнгэн шүүдэртэл дэгдэн арилаа гэхэгүйлби,
Мүнхэ дэлхэйн эрьесэ бүхэниие тоолоно,
Мүхэшэгүй зоригоо олоогүйб гэжэ тэгэхэгүйлби.
Хүн гээшэ хэзээшье сэдьхэлээ тамалан,
Хэтын ажабайдалай нюуса тухай бододог ха гү?
Хүнгэрэг саhанhаа хүлөө hуталхые hэдэhэндэл
Хүнгэн харгы бэдэрээд нэгэтэ үзэхэм гү?

* * *

Дуранайнгаа урбаа hаань — бү мар...
Дурыеш hэрюулhэн нангин үдэр... марта

Дүлэндэнь дүрэн шатаhанаа,
Дүрэ шарайдань шүтэhэнөө...
Дуугарха маягыень,
Дуугайхан харасыень,
Дулаахан миhэрэлыень,
Дүүмэйхэн энхэрэлыень...
Дуранайнгаа урбаа hаань — бү мар...
Дурыеш hэрюулhэн нангин үдэр... марта

* * *

Намарай ольбондо
Наршыhан набшаhан,
«Наhаншни эрьелтэгүй»
гээд
Намда hануулна гүш?
Найдалшни hалаа гээд
Наадална гүш адли?
Наршыhан набшаhанда
Нара харуул, болншье —
Нэгэл адли...
Намайе өөртэйгөө
Нэгэдүүлээд жэшэбэ гүш,
Намарай ольбондо
Наршыhан набшаhан?

* * *

Далайн шуургандал,
Дайдын hалхиндал
шангашье hаа,
Даляа хумяад,
Дары гэнэдэхэнь
ямар юм?

Аадарай дуhалдал,
Ардагай гүйдэлдэл
түргэншье
Абьяасаа алдаад
Аргаахан сухарихаа
хайша
Түргэн горхон
Адагтаа хүрэхэгүй.
Түбэрөөн, наяраан
хэрэгтэ
Түбhэн дуран,
Атаа жүтөөн —
Түүхэй эдтэл
хэрэгтэ
Ульгам бэшэшье hа
Ундыем харяагаал h

Үгөөр олоншье бэшэ
Урмыем хүндөөл hа

УРЯАНЬ— ШАНГА ДОБТОЛГО

МЕРАНО. (ТАСС-ай корр. А. Рошаль) Эрэшүүлэй дунда шатараар дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөнэй 14-дэхи парти хойшолуулагдаhан байгаа.

Сагаанаар наадаhан дэлхэйн чемпион А. Карпов испан парти шэлэхэдээ, түрүүшын 10 ябадалые түргөөр хэhэн байгаа. Арбан гурбадахи ябадалдаа тэрэ морёороо Е4 хүсэнэгтэ ябажа, нүгөөдэеэ ехэтэ тээлмэрдүүлээ. Ушарынь гэхэдэ, чемпионой бэлдэhэн вариант үшөө дэлхэйн нэгэдэхи дайнай урда тээ Эм. Ласкер Х. Р. Капабланка хоёрой партида ушарhан байгаа. Тиимэhээ Корчной энэ ябадалда ямар харюу үгэхын тула аяар 1 час 20 минута соо бодомжолхо баатай болобо.

Дэлхэйн чемпионой минтээр үгэhэн морие Корчной «бэлэг болгожо» абабагүй. Эндэ тэрэ имагтал хүбүүгээ үгөөд лэ гарабал, үлүү дээрэ гэжэ тоолоhон байгаа. Тиихэдэнь Карповай илажа гаралгада hэжэглэхэ хүнүүд байгаагүй. Ушарынь гэхэдэ, тэрэ улам эршэмтэйгээр добтолжо ороо бшуу.

«Харвар наадагша мүүхан байдалда оробо, шүүгдэхэ лэ ээ» гэжэ ФИДЕ-гэй президент Ф. Олафссон хэлэхэдэнь, апелляционно жюрин түрүүлэгшэ, тус хай үүргэ дүүргэжэ ба... Югославиин мэдээжэ ... мейстер С. Глигорич ... гоо дохибо.

Иимэ хөөрэлдөөнэй ... жо байха үедэ Карпов ... гаяа эдэбхитэй hайнаар ... дажа, ноёнойнгоо талы ... хы хүбүүдые урагшань ... шуулhан байгаа. 40-дэхи ... далаа арай шамай ... хэхэдээ, Корчной хюлги ... рэхи байдалые бодом ... наринаар хаража үзэ ... гатай болобо. Теэд ... наадагшын байдал ахи ... люур болошоhон байн ... hаань, Корчной үшөө ... ябадал хээд, партияа ... луулаа hэн.

Гэбэшье партияа hэ ... гүй, Корчной шүүгдэhэн ... дэрбэ. Тиигэжэ А. К... 5:2 тоотойгоор түрүүлж... на.

МЕРАНО. (ТАСС). ... хэйн түрүү hуури эз... түлөө мүрысөөнэй арба... бадахи парти ноябриин ... да наадагдахадаа, 41... ябадалдаа хойшолуулаг... байна. Сагаанаар наа... Корчной ябадалаа б... Мэргэжэлтэдэй hанам... ёhоор, энэ парти тэнсэ... дүүрэхэ...

Редактор Р. Б. ГАРМАЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. Социалис мүрысөөндэ хабаадагшын үгэ — «Овоц ургуулга — оролдолго, шадабариhаа» — түрүү бэшэг. Республикын ажалай үдэр — материалнуудай суглуулбари. Мүрысөөнэбди: Буряад, Шэтэ, Яхад — 1981 оной январь — октябрь hарануудай дүнгүүд.

Хоёрдохи хуудаhанда. Партийна ажабайдал: — «Комплекс юундэ хүсэд ашаглагданагүйб» — А. Молоновой статья. «НОТ ба ажахын тоосоон» — Т. Шапирын статья. «Манай бүгэдын баялигай хуби» — Л. Волковой статья. «Алта бэдэрэгшэд» — В. Чулиин статья. Редакциин почтоhоо — суглуулбари.

Гурбадахи хуудаhанда. «Үргэн ниитын анхаралда» — ТАСС-ай материал. Хилын саанаhаа телетайпаар абтаhан мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «Хэн түрүүн эхилээб?» — К. Баторовай статья. «Ород дуунай аялга» — А. Ключниковой статья. «Үндэр түшэлгэдөө найдаад» — уншагшадай бэшэгүүд. Гэрэй эзэн эхэнэрнүүдтэ зорюулhан булан.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика.

Улаан-Үдэ. 10.00—Шэнэ hонин. (буряадаар). 10.10—«Факел». «Хүдэлмэришэдэй жагсаалда hуурияа олыш».

Орбита. 10.45—«Таанадта, түрэлхид!» 11.15—«hайн эд бараа ехээр үйлэдбэрилэн гаргаха». 11.45—«Уран зураашад тухай хөөрөөн». А. Родченко. 12.25—«hолонго». Арадай уран бэлигэй телевизионно программануудай уласхоорондын IV фестиваль «Пайзл» (Пакистан). 12.55—«Соведүүд ба ажабайдал». Армениин ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. Е. Саркисов дамжуулгада хабаадаха. 13.25 —«Спортлотогой» 46-дахи тираж. 13.35—П. Барток. «Оркестртэй фортепиано дээрэ наадагдаха 3-дахи концерт». 14.00—«Илагшад». Фронтовой ханинарай клуб. Верховно Главнокомандованиин нөөсэ хүсэнэй артиллериин ба гвардейскэ минометно частьнуудай ветерануудтай уулзалга. 15.15—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 15.30—«Лето с Катей»—үхибүүдтэ зорюулагдаhан уран hайханай фильм. (ЧССР). 16.25—Политическэ шэнжэлэгшэ Л. А. Вознесенскиин хөөрөөн. 16.55—«Свинопас», «Веселый цыпленок»—мультфильмнүүд. 17.20—«Арадай инструментнүүдэй аялга хүгжэм». Скрипкэ. 18.15—«Ан амитадай аймаг». 19.15—«Хани харилсаан»—телевизионно журнал. 19.45—20.00—Забhарлалга. 20.00—СССР-эй арадай артистка Е. Образцовагай ба Түбэй телевидени болон бүхэсоюзна радиогой ород арадай инструментнүүдэй академическэ оркестрэй концерт. 20.50—«Следствие ведут знатоки» гэжэ телевизионно уран hайханай фильмын премьерэ. 16-дахи хэрэг. «Из жизни фруктов» (1-дэхи сери). 22.00 — «Время». 22.35—«Следствие ведут знатоки»—телевизионно уран hайханай фильм. (2-дохи сери). 23.50—Боксоор дэлхэйн кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн. Канадаhаа дамжуулга хэгдэхэ. 00.35—Шэнэ hонин.

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 10.00—«Арадай аялга дуунууд». 10.15—«Буратинын выставкэ».

Улаан-Үдэ. 10.45—«Сквозь ледяную мглу»—телевизионно уран hайханай фильм. 12.05—«И все таки я верю...»—баримтата фильм. 14.15—Мультфильмнууд.

Орбита. 15.15—Дамжуулгын программа. 15.20—«Мир Улановой»—телевизионно баримтата фильм (1-дэхи сери). 16.25—«1981 оной СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреадууд болоhон промышленность болон хүдөө ажахын ажалшад». 17.25 — «День-деньской». Евг. Вахтанговай нэрэмжэтэ Гүрэнэй академическэ театрай фильм-зүжэг. 20.00—«Киногоор аяншалагшадай клуб». 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» «Хрюша-факир». 21.15—«Элүүр энхэ байлга»—эрдэм дэлгэрүүлгын программа. 22.00 — «Время». 22.35—«Песни над облаками»—телевизионно хүгжэмтэ фильм.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД. ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-26, советского строительства и быта—2-62-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. Н-01839. Заказ № 261. Индекс 5...